

LUC
CULTURA I IDEES

880

Octubre - Desembre 2012

5€

**ESGLÉSIA I PAÍS
DAS UNBEHAGEN**

**ENTREVISTA
ISONA PASSOLA**

**DOSSIER
LES ALTRES
COMMEMORACIONS**

**PATRIMONI
LA SOLEDAT,
EL BARRI DE
LA LLIBERTAT**

**MOVIMENTS SOCIALS
COMPARTINT
UNA EXPERIÈNCIA
ÚNICA: ASSUMIR LA
HISTÒRIA, PREPARAR
EL FUTUR**

**ESPAI DE CULTURA
EL SEGLE XX,
SEGONS TONY JUDT**

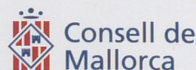
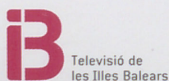
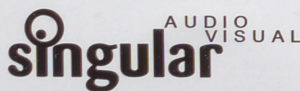
Una coproducció
d'IRU i SINGULAR AUDIOVISUAL

Guió i direcció
ANTONI MIR

L'OBRA D'UN GEGANT

La serra de Tramuntana i Mallorca

DVD
JA ÉS A LA VENDA
A XOCOLAT CENTRE
PER 15€

Aquest número 880 de la revista Lluç ha estat publicat gràcies a la col·laboració desinteressada de totes les persones que hi participen, articulistes, consell de redacció, dissenyadora i correctora lingüística. A tots ells, moltes gràcies.

A més, hi han col·laborat mitjançant el sistema de *crowdfunding*:

Coeditors empresa/institució:
Arxiu de Lluç
Missioners dels Sagrats Cors

Coeditors benefactors:
Francesca Armengol Coll
Damià Pons i Pons

Col·laborador:
Biblioteca de Lluç

Si voleu col·laborar-hi per tal que sigui possible el proper número de Lluç, adreçau-vos a info@lucusespais.com

Edició
Lucus, SL

Director
Pere Fullana

Consell redacció
Josep Amengual
Pep Barceló
Nicolau Dolç
Rafel Durán
Martí Martorell
Maria Muntaner
Pere Muñoz
Damià Pons
Pere Antoni Pons
Pere Joan Pons
Andreu Ramis
Maribel Ripoll
Vicenç Rosselló Verger
Gabriel Seguí Trobat
Margalida Tur

Correcció lingüística
Caterina Canyelles

Disseny i maquetació
Júlia Dot

Redacció, administració i publicitat
Lucus, SL
Plaça dels Peregrins, 20
07340 Lluç - Escorca
Illes Balears
info@lucusespais.com

Impressió
Taller gràfic Ramon

ISSN: 0211-092X

Dipòsit legal
PM 276-1958

Els articles publicats a Lluç expressen solament l'opinió dels autors

SUMARI

4. NOTA EDITORIAL

5. ESGLÉSIA I PAÍS

Das Unbehagen
Tomeu Estelrich

7. ENTREVISTA

Isona Passola
Pere Antoni Pons

12. DOSSIER

Les altres commemoracions

Miquel Dolç: Memòria d'un humanista director general de la Gran Enciclopèdia de Mallorca
Margalida Tur Català
Pere Fullana Puigserver

Club Esportiu Constància, 90 anys d'història
Manel Garcia

En els 50 anys de la mort de Joan March
Pere Ferrer

23. PATRIMONI

La Soledat, el barri de la llibertat
Catalina M. Martorell

25. MOVIMENTS SOCIALS

Compartint una experiència única: Assumir la història, preparar el futur
Lluïsa Ramis, Camen Cerrón
i Margalida Jordà

27. ESPAI DE CULTURA

El segle XX, segons Tony Judt
Pere Antoni Pons

Paradis of Love o L'Illa imaginada. Música i turisme a la Mallorca del anys 60, de Francesc Vicens
Joan Gelabert Mas

La reinvençió del viatger bíblic segons Cristóbal Serra
Jaume Reynés Matas

Taare Zameen Par (Like Stars on Earth)
Martí Martorell

Tertúlies literàries per viure i conviure
Mar Rayó González
i Jaume Julià Mas

38. LLULL 2016

Ramon Llull 2015-2016: Quelcom es mou
Joan Avellaneda

40. SANTUARI DE LLUC

El pregó festes de Lluç 2012 "Pinzellades lul·lianes per a una nit d'estiu a Lluç"
Maribel Ripoll

45. MOSTRADOR

Per acord entre la Congregació de Missioners dels Sagrats Cors i Lucus, SL, i fruit de la curolla d'una sèrie de persones que ens hi hem posat al capdavant, la revista *Lluc* continua la seva marxa amb el compromís i el rigor amb els quals sempre ha comptat, i amb la voluntat de fer viable una de les publicacions més antigues de les nostres Illes. *Lluc* ha estat i és una eina de coneixement i de difusió cultural clau al conjunt dels Països Catalans, i ens omple de responsabilitat fer-nos-en càrrec en aquests difícils moments.

Probablement avui la revista *Lluc* no existiria si no fos pel conjunt de guillats i/o patriotes que durant els darrers cinquanta anys hi han posat el cor i –per què no dir-ho– la cartera. Quan el nou equip decidírem tirar endavant l'edició de la revista, després dels magnífics darrers vuit anys encapçalada per Leonard Muntaner com a editor, primer ens mugué el cor i, després, vàrem esser conscients que els més de 20.000 € anuals que

costa la publicació haurien de sortir de les nostres butxaques mentre no aconseguíssim suport públic i/o publicitat, tal com ha passat amb aquest número, pagat íntegrament pels editors.

Encetam, doncs, una nova etapa on podreu trobar com a novetats la revista a Internet, l'inici d'un procés de digitalització de *Lluc* des del primer número editat en llengua catalana fins a l'actualitat, la seva impressió amb color...

Per tot això, us demanam el vostre suport i col·laboració i us ho agraïm per endavant. Aquí teniu una proposta de suport dins la línia de l'anomenat *crowdfunding* o projecte amb finançament col·lectiu. Els avantatges de ser coeditor són diverses segons la categoria:

Coeditor col·laborador: 50 € anuals (12,5 € per número): Rebre la publicació. Aparèixer com a coeditor en els 4 números de l'any.

Coeditor benefactor: 100 € anuals (25 € per número): Rebre dos exemplars de la publicació. Aparèixer com a coeditor benefactor en els 4 números de l'any. Invitació al sopar de pa amb oli el dia de la presentació al Santuari de Lluc.

Coeditor premium: 160 € anuals (40 € per número): rebre dos exemplars de la publicació. Aparèixer com a coeditor benefactor en els 4 números de l'any. Destinar una subscripció gratuïta a una entitat sense ànim de lucre, centre escolar, etc. Invitació al sopar de pa amb oli el dia de la presentació al Santuari de Lluc.

Coeditor empresa: 600 € anuals (150 € per número): rebre 10 exemplars de la publicació. Aparèixer com a coeditor benefactor en els 4 números de l'any. Invitació per a dues persones al sopar de pa amb oli el dia de la presentació al Santuari de Lluc. ½ pàgina de publicitat gratuïta als 4 números anuals de la revista.

Us pregam que, si voleu col·laborar-hi i rebre la revista *Lluc* ens ho comuniquem per correu electrònic info@lucusespais.com i us enviarem la butlleta de subscriptor.

Moltes gràcies pel vostre suport.

DAS UNBEHAGEN

Tomeu Estelrich

Quan em varen proposar, no fa gaire temps, si volia col·laborar amb aquesta revista escrivint una secció sobre temes d'Església i cultura, no vaig dubtar ni un moment ni en la resposta ni en el títol que li volia donar. Sí, volia col·laborar-hi, i el títol que li volia donar era «Das Unbehagen». I no, la raó per triar aquest títol no era ni per fer pinya amb els alemanys que viuen o estiuegen a Mallorca, ni per donar-li, pel tecnicisme de la paraula, un to més intel·lectual o profund del que, pels seus propis mèrits, pot tenir. La raó de triar aquesta paraula és triple: pel que significa, 'malestar'; pel seu origen, el famós llibre de Sigmund Freud *Das Unbehagen in der Kultur*; i perquè descriu acuradament, des del meu punt de vista, la situació en la qual es troba l'Església avui.

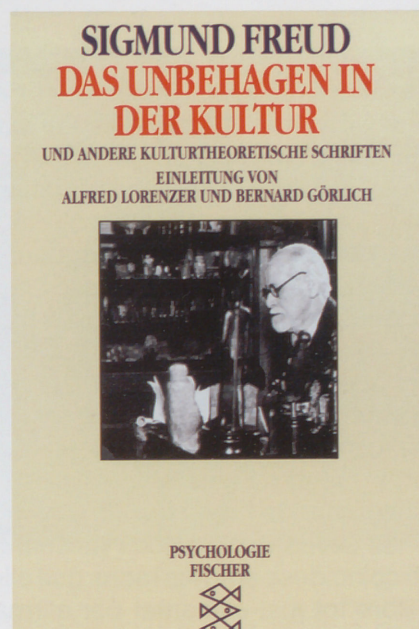
SÍ, EL QUE ES RESPIRA

AVUI A L'ESGLÉSIA ÉS MALESTAR!

Sí, el que es respira avui a l'Església és malestar! Una sensació que es pot veure reflectida en multitud de comentaris, opinions i actuacions. Un malestar que no és exclusiu ni dels alts jerarques eclesials, ni del més humil dels parroquians, sinó un malestar que es manifesta en totes les classes socials i condicions dins l'Església. Un malestar que és palpable tant en els més encesos lliberals com en els més observants conservadors. Ningú no sembla estar del tot «a pler», «a gust» o «content» dins l'Església. Sempre queda aquell «emperò», aquell plec amagat d'incomoditat, aquella pedra a la sabata que no et deixa viure. Un malestar que, a curt i llarg termini, provoca indefinició i paralitza. Un malestar que és font de queixa permanent, d'inèrcies mal integrades, i d'enuigs que sovint acaben amb un cop damunt la taula. Un malestar, en definitiva, que mai no acaba de cristal·litzar en crítica eficaç, en acció seriosa, o en proposta raonable.

Així i tot, que quedi clar des del principi!, a mi no m'interessen les conseqüències pràctiques del malestar. No m'interessa el malestar des d'un punt de vista moral, o com a disfunció modificable, i que s'ha modificar, del comportament humà. A mi m'interessa el malestar simplement com a símptoma, com a epifenomen que assenyala i amaga, al mateix temps, el que no és possible veure a simple vista. A mi m'interessa el malestar de la mateixa manera com al metge li interessa tenir

Sigmund Freud "Das Unbehagen in der Kultur"

una lectura acurada de la febre del seu pacient, o al capità li interessa saber l'existència d'icebergs al voltant del seu vaixell, o al mariner li interessa observar la velocitat amb què un tauló és arrossegat per la mar... Com a ells, a mi m'interessen les causes ocultes que produeixen una malaltia, la magnitud de l'objecte que posa en perill l'estructura de l'embarcació, o la força dels corrents subterranis. No s'han de cercar, doncs, en els meus comentaris, consells per sortir del malestar, o per canviar d'Església, o per ser-hi més feliços (si és que felicitat és l'antònim de malestar, cosa que personalment no crec). No pretenc canviar ni el lector, ni l'Església, ni la cultura que l'enrevolta, sinó tan sols analitzar el malestar eclesial a través de les queixes que tant els seus membres com els seus opositors ens transmeten.

I quan dic «queixes» ho dic amb un sentit molt ampli. No només m'interessen les queixes explícites d'un determinat sector ideològic (esquerres, dretes o centre), o d'una determinada condició eclesial (agnòstica, atea, clerical, laïcal o episcopal), o d'un determinat sexe al seu si (masculí, femení, homosexual)... A mi també m'interessen les queixes encobertes, les que s'amaguen en forma de lloança, i aquelles que no s'acaben de formular per falta de claredat o de perspectiva històrica. I m'interessen perquè totes aquestes queixes permeten desemmascarar la ideologia que les sustenten i nodreixen. I aquí utilitzo la paraula ideologia en un sentit, també, molt ampli. Com exposa Slavoj Žižek, entenc ideologia en estreta connexió amb la frase de Karl Marx al llibre *El Capital*: «*Sie wissen das nicht, aber sie tun es*», és a dir, «ells no ho saben, però ho fan» (Žižek, *The Sublime Object of Ideology*. Londres, Nova York: Verso, 1989, pàg. 28). Ideologia

és, doncs, «tot allò» que ens fa fer o dir coses que normalment no fariem o diríem; «tot allò» que justifica absolutament (és a dir, injustificadament) les accions i els mecanismes d'actuació de l'*statu quo* operant; «tot allò» que dóna per suposat que «el que es fa» és «el que toca» perquè és «el que sempre s'ha fet»; «tot allò» que genera pensaments inqüestionables i modes d'actuació intocables; «tot allò» que nosaltres no sabem ben bé per què ho feim, o deim, però que estam completament convençuts que és «el que toca» fer o dir. «Tot allò» que normalment atribuïm a la inconsciència, al costum, o al col·lectiu. I això ens porta a la connexió que faig amb Freud i *El malestar en la cultura*. No som ni un seguidor de Freud ortodox, ni m'agraden moltes de les seves explicacions psicoanalítiques. Tampoc no coincidesc amb les raons que ell proposa en el seu llibre tot just esmentat per afirmar que la nostra cultura està «malalta» o «molesta». Però sí que hi coincidesc quan exposa que la realitat no és mai plana; que està constituïda per capes múltiples i que nosaltres només accedim a les capes més superficials. Ens costa arribar –i de fet moltes vegades no hi arribam mai– a les profundes... I ens costa, precisament, perquè no prestam atenció, ni analitzam, el que tenim tot just al davant. I no ho feim moltes vegades perquè vivim enrevoltats de potents inhibidors ideològics que ens impedeixen fer-ho.

LA RAÓ DEL MALESTAR ECLESIAL ACTUAL ÉS FONAMENTALMENT IDEOLÒGICA

I és que, sostenc, la raó del malestar eclesial actual és fonamentalment ideològica. Vull dir: si ens aturam a analitzar les queixes més habituals que es donen avui dia dins l'Església, veim que aquestes són ocasionades majoritàriament per opinions personals, costums socials o interessos grupals profundament integrats en l'imaginari social que ningú gairebé no qüestiona o posa en dubte... Rarament són fruit de posicionaments teològics, dogmàtics o espirituals (malgrat que moltes vegades venguin «camuflades» amb un llenguatge teològic, dogmàtic o espiritual). Davant de tal situació, el que pretenc en aquesta secció és, simplement, identificar i analitzar les queixes més clamoroses per tal de descobrir les causes que les han produïdes. Amb tot això no pretenc crear més dubte del que ja hi ha, ni incrementar la sospita generalitzada que existeix en tot el que està relacionat amb l'Església (tant de moda, i que tant es ven avui dia, gràcies, entre d'altres, a Richard Dawkins, Christopher Hitchens o Dan Brown). Tot el contrari... El que pretenc és crear un espai de reflexió

entorn de temes bàsics d'Església que agafen com a punt de partida comentaris provinents tant de membres destacats de l'Església, com de simples feligresos, com de personalitats fora de l'àmbit eclesial. Un espai que no pretén desemascarar, si se'm permet la ironia, «contubernios judeomasónicos», gens malignes, il·luminats infiltrats, o membres d'incògnit del Priorat de Sió, sinó, simplement, tendències, afirmacions i fets, *intra i extra*, eclesials, que encobreixen, manifesten i generen malestar dins l'Església. Un espai crític que vol generar una visió realista del que passa dins l'Església i que reintegri, a la vegada, la capacitat crítica de qui ho llegeix.

Finalment, «per què jo (Tomeu Estelrich) escric sobre el malestar eclesial?» i –posat que ho faig– «quina autoritat tenc per fer-ho?». Escric sobre el malestar eclesial perquè m'interessa, i m'interessa per dos motius fonamentals: primer, perquè som part de l'Església, i com a tal, un dels afectats i (algunes vegades) un dels perpetuadors del malestar; i segon, perquè és part de la meua feina a la universitat a la qual treball (el Boston College, una universitat que es defineix com a catòlica i jesuïta). Des de ja fa uns anys som director adjunt d'un institut que investiga temes relacionats amb la fe i la cultura (The Jesuit Institute) i assessor del vicerector de Missió i Identitat. Com es pot intuir, en ambdues posicions em veig constantment en la necessitat d'analitzar la realitat eclesial i d'afrontar el tema del malestar –en les seves diverses formes– des d'una perspectiva crítica (a l'institut) i creativa (al vicerectorat). Quant a quina autoritat tenc jo per parlar i analitzar el malestar de l'Església, simplement diria que tanta com la té qualsevol que aprecia la institució eclesial, reconeix la seva necessitat, coneix la seva teologia, i vol ser fidel als fonaments que l'han originada. Esper no defraudar!

ISONA PASSOLA

Pere Antoni Pons

Isona Passola

“El cinema és la carta de presentació més important que té un país”

Isona Passola va néixer a Barcelona l'any 1953. Va estudiar la carrera d'Història a la Universitat Autònoma i durant un temps es va dedicar al teatre com a actriu. A poc a poc, va decantar-se cap al món audiovisual. Actualment, Passola és una de les cares més conegudes i prestigioses del cinema català. Sobretot, gràcies a l'èxit de Pa negre (2010), l'adaptació cinematogràfica de la novel·la homònima d'Emili Teixidor (més uns quants contes) que va dirigir el mallorquí Agustí Villaronga i que va ser un èxit tant de crítica com de públic. Entre les pel·lícules fetes per Massa d'Or Produccions, fundada per Passola el 1992, hi ha El pianista, de Mario Gas; El mar, d'Agustí Villaronga; Germanes de sang, de Jesús Garay, i De nens, de Joaquim Jordà, entre d'altres. A banda de la seva faceta com a productora, Isona Passola també ha escrit i dirigit el documental Catalunya/Espanya (2008).

Ets filla de l'Ermengol Passola (1925-2009), propietari de l'empresa Mobles Maldà, infatigable activista politicocultural a l'època de Franco i prominent catalanista. Quin ambient ideològic i cultural hi havia a ca teva, de petita?

A casa meva, s'estava al dia de tot el que anava apareixent: llibres, música... El meu pare era editor de discos, amb les discogràfiques Edigsa i Concèntric, i durant els anys seixanta va ser un dels principals promotors de la Nova Cançó. Per casa, hi passaven els cantants, es discutien les lletres... Cada nou disc era viscut com una victòria. El pare, a més, era una persona molt activa, molt comunicativa. Per a mi, la cultura ha estat la cosa

més natural del món. Des de sempre. Fins i tot m'ha resultat sempre molt natural el fet d'utilitzar la cultura com a defensa.

Com a defensa contra què?

Contra la mediocritat, contra la injustícia...

De tots els personatges que passaren per ca teva, en recordes cap de manera especial?

Curiosament dos mallorquins: el Guillem d'Efak i el Baltasar Porcel. El Guillem era meravellós, tenia una gran vitalitat. Li agradaven molt les criatures, i nosaltres érem set germans. Del Baltasar, recordo que ens cantava cançons: *Sa madona loca / des puig de Sineu / per posar sa lloca / posà s'homo seu*. T'imagines el Baltasar Porcel cantant-nos això?! També recordo que, de petits, tots llegíem molt. Ens passàvem l'estiu llegint.

Evidentment, a ca teva la cultura es vivia d'una manera plenament normal.

Era plenament normal i també absolutament apassionant. La resistència cultural contra el franquisme era molt productiva. Recordo quan Raimon va guanyar el Festival de la Cançó de la Mediterrània amb "Se'n va anar": va ser fantàstic. Els caps de setmana, els meus germans i jo anàvem a enfundar discos. Això ara seria explotació infantil, però aleshores ens agradava fer-ho perquè era la nostra manera de contribuir a la causa. Res del que fèiem era normal ni tranquil, és clar. Sabíem que

poca gent era com nosaltres. A més, a casa nostra hi havia vingut la policia; també havien tancat La Cova del Drac unes quantes vegades, i s'hi havien hagut de fer els espectacles a les fosques. La meua mare, és clar, tenia por. Tots érem conscients que s'havia d'anar amb molt de compte, que no podíem badar, que havíem de sortejar la censura, sempre activa... De tota manera, tot era molt gratificant, perquè tenies la sensació que tot el que es feia era increïblement fructífer.

Has dit que la mare tenia por. Hi havia un ambient de temor generalitzat?

Absolutament. Tots sabíem que no es podia dir segons què, que de segons quins temes no podia parlar-se'n. Hi havia un doble llenguatge perfectament assumit tant per part dels adults com dels petits. I sabies molt bé que només podies parlar de segons què amb segons qui. Encara que nosaltres vàrem estudiar en escoles que eren hereves de les escoles catalanes de la República. Eren molt avançades, s'hi parlava en català, s'hi feia servir el mètode Montessori... El retrat de Franco només es penjava a la paret de l'aula quan hi havia inspeccions. I apreníem les cançons feixistes sabent que només s'havien de cantar per dissimular.

Ideològicament, com era el teu pare?

Era un home molt apassionat, però molt pacífic i pacifista. Era independentista: des de sempre. Com tanta altra gent. El que passa és que els independentistes, al llarg de la història, gairebé sempre s'han vist obligats a dissimular, i a utilitzar un doble o triple llenguatge. Mai no pronunciaven la paraula independència perquè estava criminalitzada, terriblement estigmatitzada. A Catalunya, sempre hi ha hagut independentistes. El que passa és que no se'n té gaire constància perquè, històricament, els que ho eren no van poder expressar-se en pau i sense coaccions. Sempre que hi ha hagut llibertat, però, els catalans s'han adonat que no hi ha manera d'entendre's amb Espanya. Saben que no hi ha solució per al centralisme genètic espanyol. Per això ara estem on estem. Per desgast. Molta gent veu que si en trenta anys de democràcia no hi ha hagut res a fer, doncs ja mai no hi haurà res a fer. Llàstima que el meu pare, i els seus companys de generació que van lluitar perquè poguéssim sobreviure, no hagin pogut veure el que està passant ara!

Com el definiries, el teu pare, en els aspectes políticsocial i religiós?

El meu pare era catòlic, però catòlic dels del Concili Vaticà II. A més, era molt anticlassista. Això no vol dir que no fos conservador. Era un home d'ordre.

Però així i tot considerava que el classisme era profundament injust. Tenia molt clar que la gent val el que val per si mateixa. Sempre va estar molt interessat en el tema de la immigració. Va ser molt bon amic de Francesc Candel; quan érem petits anàvem sovint a cal Candel. Nosaltres cantàvem *Los peces en el río* i ells cantaven el *Fum, fum, fum*. I també tots ho cantàvem tot, és clar. El meu pare deia sovint que la immigració havia estat la salvació de Catalunya. Perquè els immigrants havien aportat força a la feblesa demogràfica del país. Però era conservador. El record de la guerra, i el del desastre de la República, i el de les baralles entre les esquerres, i el record del desori del començament del conflicte, el van fer conservador. Ara, mai va creure possible l'entesa amb Espanya. Ni tan sols va creure que fos possible catalanitzar Espanya, a la manera d'un Miquel Roca. I això que tenia molts bons amics a Madrid.

Isona Passola

Com era empresarialment?

Empresarialment, era un home molt actiu: tenia una fàbrica a Alemanya, estava molt interessat en el disseny, anava a les fires que se celebraven arreu d'Europa, tenia amics arreu del continent... Aquestes connexions europees feien que encara veiés amb més horror la misèria política, social i cultural del franquisme.

Parlem un moment del jove Baltasar Porcel. El teu pare li va donar feina a la botiga de mobles quan ell va desembarcar a Barcelona.

Sí, el meu pare donava feina a molts de mallorquins i de valencians que venien aquí. El Baltasar va fer de cap de vendes durant uns mesos. Jo encara recordo, de quan vaig treballar-hi amb divuit anys, que encara hi havia el decàleg del venedor escrit pel mateix Porcel. Estava ple de modismes mallorquins... No sé què se n'ha fet, es deu haver perdut... Amb tot, jo tinc un record molt vague del Porcel, perquè era molt petita, tenia deu anys o així... M'imagino, en tot cas, que ja era geni i figura, que ja tenia el caràcter i l'energia (*la rage de vivre*, que diuen els francesos) que el van caracteritzar després.

A la correspondència entre Llorenç Villalonga i Porcel, *Les passions ocultes*, el mateix Porcel conta en una de les cartes que alguns diumenges va amb la família de l'Ermengol Passola a nedar a Sitges. En tens algun record, d'aquelles anades a la platja?

Ostres, doncs no me'n recordo gens ni mica!

De jove, degueres implicar-te bastant prest en les mogudes politicoculturals de l'antifranquisme.

Sí. A partir dels disset anys vaig començar a militar en diversos partits. Sobretot al PSAN. Com a estudiant, la meua inclinació natural era cap a la literatura, però a la fi em vaig decantar per estudiar Història. Sobretot perquè la Universitat Autònoma tenia un professorat d'Història magnífic: el Joan Reglà, el Josep Termes, l'Albert Balcells... No me'n penedeixo gens, d'aquella tria. Haver estudiat Història m'ha ajudat molt per després participar en tertúlies, o per fer un documental com el *Cataluña-Espanya*. M'ha donat una capacitat d'anàlisi del present fantàstica, també. En tot cas, els meus amics eren els poetes dels setanta: el Vicenç Altaió, el Miquel de Palol, el Ramon Pinyol, la Maria Mercè Marçal. Junts, vam tractar molt el Vinyoli. També ens relacionàvem amb el Foix. És que teníem tots els grans poetes vius, encara!

Que, a més, us acollien amb els braços oberts perquè els encantava veure que tenien admiradors joves, successors, gent que d'alguna manera justificava el que eren i el que havien fet.

Sí. Quan el Foix ens rebia, ens donava un bombó a cada un i ens passàvem tota la tarda escoltant-lo. Amb el Vinyoli, ens vàiem els diumenges, anàvem al port, a dinar, i podíem passar tot el dia llegint-nos poemes, o discutint... De jove, també vaig fer teatre

des dels 16 anys. Tenia molta relació amb la gent de teatre: amb els que després van ser Dagoll Dagom, amb la Maria Aurèlia Capmany...

El teatre va ser el teu primer territori artístic, diguem. Clar, m'imagín que aleshores el cinema et devia caure molt lluny.

Encara m'agrada molt. Vaig fer d'actriu una temporada. Quan feia Història a la UAB, però, vaig començar a treballar amb mitjans audiovisuals: muntava debats entre personatges històrics... A partir d'aquí, vaig començar a treballar amb la imatge, vaig matricular-me en un curs d'introducció a la imatge audiovisual i vaig deixar el teatre per passar-me al cinema.

TENIA MOLTA RELACIÓ AMB LA GENT DE TEATRE:

AMB ELS QUE DESPRÉS VAN SER DAGOLL
DAGOM, AMB LA MARIA AURÈLIA CAPMANY...

Devies ser carn de filmoteca.

Molt! Jo em vaig formar amb el cinema d'art i assaig. Sobretot amb el cinema europeu dels setanta i vuitanta, que era boníssim!

De tota manera, devies tenir la sensació que fer allò aquí era pràcticament impossible, no?

És que, encara ara, el cinema és la pota feble de la cultura catalana. En aquell moment, hi havia l'Escola de Barcelona, que m'interessava molt poc. Em produïa una certa curiositat, sí, però no m'emocionava gens ni mica. Em semblava una escola molt elitista, purament experimental. Les seves pel·lícules no es podien comparar, en cap cas, amb el cinema italià, francès, anglès o americà independent d'aquella època. Posats a triar, m'interessava molt més una pel·lícula com *Los Tarantos*, de Rovira Beleta, per exemple.

L'any 80 vares crear l'empresa VIRAC, des d'on vas produir un centenar de programes documentals, publicitaris i industrials.

Eren els inicis del vídeo i fèiem molt de vídeo industrial, però ja vam obrir una branca de cinema. Al final dels vuitanta, em vaig deslligar de la productora per tirar endavant el projecte de *Despertaferro*. Era una pel·lícula de dibuixos animats, però per a mi era un projecte que tenia molt de sentit. A Catalunya teníem uns magnífics dibuixants (els de la revista *El Jueves*, per exemple), i estava convençuda que

això s'havia d'aprofitar. La pel·lícula va tenir molt d'èxit, tant aquí com a nivell internacional. Això em va permetre començar a moure'm molt per Europa i per Amèrica. I veure com funcionava el món audiovisual de veritat. Va ser llavors quan vaig entrar en contacte amb la cadena ARTE. D'allà, va arrencar tot el procés que m'ha portat fins aquí.

Vares crear Massa d'Or Produccions l'any 1992.

Sí, amb un soci francès. Vam fer *Els del davant*, de Jesús Garay, una pel·lícula molt bonica, basada en un Simenon. Jo sempre he tingut un peu a fora: el *Despertaferro* ja l'havia coproduït amb Alemanya. I sempre he buscat que les pel·lícules, essent molt d'aquí, fossin també molt del món. Per naturalesa, per necessitat, per interès. Jo sempre he pensat que era molt important explicar qui som nosaltres, què és Catalunya, quina és la realitat cultural dels països de parla catalana. El cinema és la carta de presentació més important que té un país. Per això quan vam presentar *El mar* al Festival de Berlín, una de les primeres coses que vaig dir als periodistes va ser: "Els alemanys heu de saber que l'illa tan fantàstica on aneu a passar les vacances té aquest escriptor extraordinari, que es diu Blai Bonet i que val la pena que el conegueu i el llegiu".

TOTS ELS PAÏSOS CIVILITZATS AJUDEN LA INDÚSTRIA CINEMATogrÀFICA

És cert, el cinema és una plataforma de projecció poderosíssima.

Tots els països civilitzats ajuden la indústria cinematogràfica. En aquest sentit, *Pa negre* ha estat definitiu. En primer lloc, ha permès constatar que la llengua no ens tanca portes sinó que ens les obre. Que *Pa negre* sigui en català, li dóna un valor afegit. Europa és diversitat. I nosaltres som una part important d'aquesta diversitat europea. I comptem amb un públic potencial molt important. Pensa que les tres quartes parts de la recaptació de *Pa negre*, molt considerable, es van fer a Barcelona, a València i a Palma. El públic fidel a la cultura catalana que acudeix quan és convocat amb un producte de garanties arriba fins als 2 milions de persones. És molta gent, això! Pensa que l'*Ara* va vendre 50.000 exemplars de *Pa negre*. I que, tan sols un mes més tard, *La Vanguardia* va vendre'n 60.000 exemplars més. Estàvem competint de tu a tu amb *Harry Potter*! El públic atent a la cultura pròpia és molt nombrós. Mira, si no, com funciona el teatre, la literatura, la música... Jo ara sóc membre

Pa Negre, Isona Passola

del CoNCA, i tinc dades sobre el tema. En termes europeus, tenir 2 milions de persones fidelitzades a la cultura catalana és molt.

En quines coses ha canviat el cine espanyol/ català/europeu durant aquests 20 anys que has fet de productora?

Ha canviat poc. El problema, ara, és que no hi ha diners. Per trobar diners que em permetin de finançar un projecte, he de fer trenta visites, cinquanta dinars... Abans, no n'havia de fer tants. De tota manera, l'agonia de la indústria cinematogràfica és culpa d'aquests governants que tenim. La mort del cinema a Espanya no és una mort, és un assassinat en tota regla comès pel Partit Popular i el Govern Rajoy. Volen la unitat d'Espanya, però el que estan aconseguint és tot el contrari. Aquí passarà el mateix que a Iugoslàvia, però de manera pacífica i amb la supervisió de la Unió Europea. Ja ho veuràs. En Espanya, ja no hi creu ningú.

Vols dir...?

No hi creu ningú perquè ja no és possible de creure-hi. I el problema no són els espanyols, compte. El problema és aquesta minoria enquistada al poder de Madrid. La caverna.

Què et diuen els teus col·legues madrilenys del sector quan veuen que fas cine en català?

No ho entenen, però són molt respectuosos. Van donar nou Goyas a *Pa negre*! També és cert que la manipulació anticatalana ha calat també en el sector de la cultura espanyola. De tota manera, quan vaig fer el *Cataluña/Espanya*, on no surten polítics, només pensadors, historiadors i gent de la cultura, vaig comprovar que tothom sap que Espanya no és res. Vull dir que només és un invent molt recent. L'origen són les Corts de Cadis, el 1812!

Veig que estàs molt polititzada.

És que estem vivint un moment enormement interessant. Tan interessant com el de la mort de Franco. A la història, hi ha moments decisius, apassionants. Aquest d'ara ho és.

ESPANYA ÉS EL PAÍS QUE
MÉS PIRATEJA DEL MÓN!

Com a productora de cine que es juga el coll i els doblers fent pel·lícules, què en penses dels que diuen que Internet és un instrument ideal perquè la cultura arribi a tothom i de manera gratuïta?

Que són uns lladres. A més, això només passa aquí. El tema de les descàrregues per Internet torna a ser un exemple d'ineficàcia de l'Estat. No han sabut regular-ho. Espanya és el país que més pirateja del món! Què cal fer per arreglar el problema? És molt senzill. Només cal copiar el que fan els altres. Per favor, no cal ni ser imaginatiu! Qui ens ha fet creure que regular això és impossible?!?! L'altre dia era a una tertúlia i una rectora d'Universitat va dir: "Ai, ahir vam veure una pel·li. Ens ho passem tan bé, ara que ens podem descarregar cinema gratuïtament!". Em vaig girar i li vaig dir: "Tu també deus robar als supermercats, oi!?". On hem anat a parar, punyetes?! L'Estat ha de deixar de ser inútil i ha de començar a legislar. Ha de penalitzar els que cometen delictes. Fins fa quatre dies, la gent pixava al carrer. Com que ara els multen, ja no hi pixen. Mira si és fàcil!

Abans d'acabar, parlem de la teva feina com a productora. Molta gent té una idea molt falsa del productor de cinema. S'imagina un tipus gras, puro a la boca, amb una milionada que va repartint per fer les pel·lícules que vol o que li convé fer. Naturalment, la realitat és tota una altra.

De productors, n'hi ha de moltes menes. Hi ha productors que compren les pel·lícules ja fetes i l'únic que fan és vehicular-ne la comercialització. No és el meu cas. El meu cas sempre ha estat el de qui busca una bona idea, construeix un equip, dissenya el projecte i l'empeny des del primer moment fins a l'últim, cercant tant la qualitat final de l'obra com l'interès de l'audiència

Concretem. Quin va ser el procés de *Pa negre*?

Jo buscava fer una pel·lícula amb l'Agustí Villaronga que, a més a més, servís per obrir-li el mercat. L'Agustí mai no havia tingut gaire públic, abans de *Pa negre*. L'experiència d'*El mar* va ser, en aquest sentit, molt decebedora. Era una pel·lícula extraordinària i només la van veure quatre gats. Tenint en ment tot això, vaig pensar que la novel·la del Teixidor seria ideal. I vam començar a treballar. Una cosa que jo sempre faig és, en comptes d'esperar que em portin els guions, buscar jo mateixa les temàtiques que més m'interessin. No sempre el que vull o m'interessa és el que puc finançar. Però sovint s'hi acosta. Naturalment, tot el que té a veure amb la pel·lícula ho pactem amb el director: el guió, el repartiment, etcètera. En un projecte cinematogràfic, tothom ha de saber quin lloc ocupa. I el Villaronga i jo ens entenem i ens complementem molt bé.

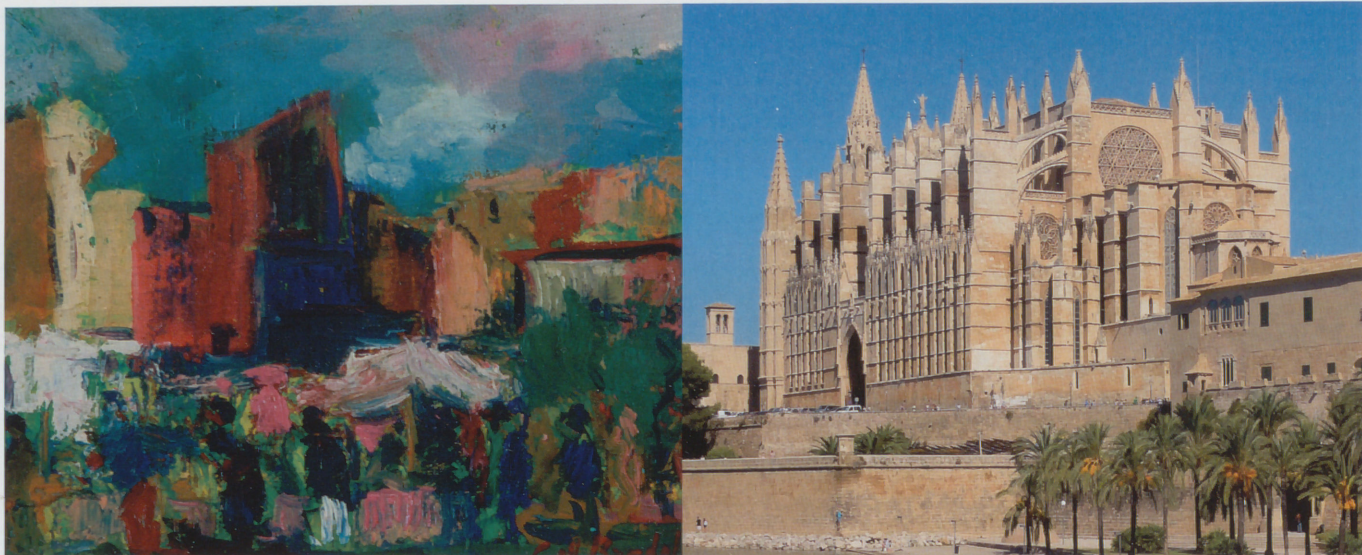
Estàs d'acord que, tant al cine espanyol com al català, es valoren molt poc els guionistes, i que es dediquen en general molt poques energies a escriure un bon guió, quan és un dels ingredients imprescindibles per fer una bona pel·lícula?

El guió és el més important d'una pel·lícula. Ara, no sé si hi ha gaires guionistes bons, la veritat. Tothom va boig per trobar bons guions. Tothom. Aquí, molts guionistes només es posen a escriure quan se'ls paga. A Amèrica i Europa, els guionistes escriuen el guió i el passen tot el que calgui. Un bon guió és imbatible. Escriure un bon guió és molt difícil, però. Els creadors han d'arriscar. Ara més que mai.

Quins projectes tens entre mans?

Tinc *L'hotel a la costa*, de la Nancy Johnstone, que és una història que es pot fer amb Amèrica. Estem rodant un documental sobre el corredor mediterrani. I, també, tinc en marxa l'adaptació d'*Incerta glòria*, de Joan Sales, amb l'Agustí Villaronga. N'estem fent el guió.

LES ALTRES COMMEMORACIONS

Els pobles es configuren a través de la memòria, del relat que consoliden, de les històries que el temps va purificant i configurant com a peces d'interpretació clau. Aquesta memòria col·lectiva és un magma que conté peces de diversa procedència i de característiques plurals. En l'actualitat existeix un cert consens que convé treballar amb més intensitat tot allò relacionat amb la tradició, la cultura, el patrimoni, les persones i la memòria, perquè sabem que ens nodrim de la farina del gra que el garbell del temps ha anat porgant i seleccionant. La salut pública del país està directament relacionada amb la salut de la memòria, en el marc d'un tracte cordial i amable amb el medi i amb tot allò que omple les prestatgeries del nostre passat. Per tot això consideram que és imprescindible recuperar històries, restaurar trajectòries, interpretar peces culturals, llegir i rellegir de forma sistemàtica el passat per donar cobertura suficient al present.

Durant aquest 2012, a Mallorca hem fet memòria de fets i de persones sense les quals no acabaríem d'explicar allò que som. El Consell de Mallorca ha commemorat l'Any Alcover i l'Any Coll Bardolet; la Catedral de Mallorca i el Parlament s'han fet ressò de la figura del bisbe Bernat Nadal Crespí, president de les Corts de Cadis, en el marc del Bicentenari de la Constitució de 1812; la Universitat de les Illes Balears ha fet un esment especial al centenari de l'Escola Graduada de Palma, la primera escola pública graduada; a Felanitx han celebrat el

cinquantenari de la Fundació Mossèn Cosme Bauzà; a Sóller han fet memòria del centenari de la mort de l'insigne historiador mossèn Josep Rullan. I, encara es podria haver fet memòria de molts altres esdeveniments singulars que ben bé valdria la pena tenir en compte, com ara el final de la primera etapa de l'Escola Normal Femenina de les Illes Balears que, fins el 1912 i durant quaranta anys, havia estat vinculada al Reial Col·legi de la Puresa. Com se suposa, qualsevol commemoració també esdevé el pretext ideal per actualitzar el relat sobre el present, en la mesura que cada generació observa el camí fet i el tram que li toca fer.

En aquest dossier hem escollit tres fites alternatives per arrodonir aquest any 2012 i ho feim oferint tres mirades que es complementen, tot i que aparentment no tenen res a veure. Margalida Tur i Pere Fullana, directors executius de la Gran Enciclopèdia de Mallorca, ens parlen de la seva relació amb el poeta Miquel Dolç i Dolç, en el marc del centenari del naixement de l'humanista santamarier. El doctor Manel Garcia, que està a punt de publicar una història sobre els orígens del futbol a Mallorca, ens proposa un recorregut pels noranta anys de vida del Club Esportiu Constància, d'Inca, que aquest mes de desembre ha commemorat públicament el norantè aniversari de la fundació. I el doctor Pere Ferrer ens actualitza el mite de Joan March –Verga– en el context del cinquantè aniversari de la seva mort.

MIQUEL DOLÇ I DOLÇ: MEMÒRIA D'UN HUMANISTA DIRECTOR GENERAL DE LA GRAN ENCICLOPÈDIA DE MALLORCA

Margalida Tur Català
Pere Fullana Puigserver

Aquest 2012 es commemora el centenari del naixement del poeta, filòleg, humanista, traductor Miquel Dolç i Dolç (Santa Maria del Camí, 4 de desembre de 1912 - Madrid, 27 de desembre de 1994). La seva figura ha estat estudiada en profunditat per especialistes de les llengües clàssiques, crítics literaris i filòlegs diversos. Coneguérem Miquel Dolç ja emèrit, el tractàrem com un savi i ens ensenyà a observar Mallorca amb aquella precisió i aquell detallisme que ell aplicava en la seva metodologia de treball, però també amb una sensibilitat i una passió admirables.

Durant set anys (1988-1994) despatxàrem setmanalment amb ell a través del correu postal extraordinari i sistemàticament es desplaçava de Madrid a Palma per treballar amb nosaltres. Durant la seva estada, a més de les reunions de treball amb els òrgans de direcció, no escatimava temps per instruir els correctors de la *Gran Enciclopèdia de Mallorca* i era especialment persistent amb aquells detalls que ell valorava com a elements qualitius de l'obra. Com a coordinadors executius d'aquella obra pretenem mantenir viva la memòria d'un savi de qui ens sentim orgullosos d'haver conegut i d'haver pogut treballar al seu costat en un projecte que ens entusiasma. Per això mateix, sobre la base de la veu que sobre la figura de Dolç redactà el jove Gabriel Seguí Trobat, avui filòleg i professor eminent, i algunes notes més, volem retre el nostre

minúscul homenatge al nostre director i referència intel·lectual de la nostra gran obra de joventut.

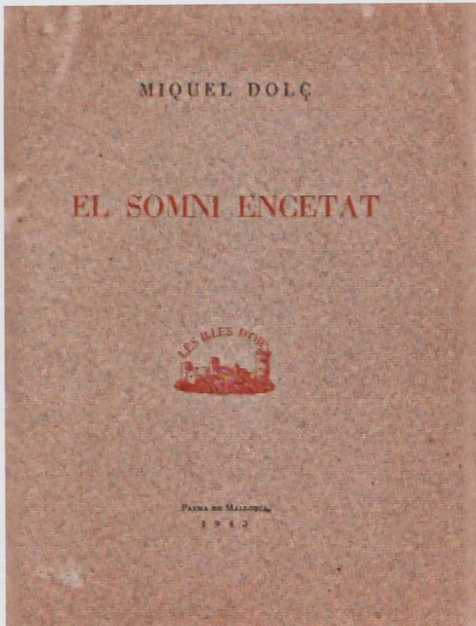
Miquel Dolç i Dolç inicià la seva formació acadèmica a Can Capó, l'escola que aleshores hi havia a Santa Maria. D'aquella escola passà als Teatins, on rebé, també, els primers estudis superiors. A Roma i a Sicília hi féu estudis eclesiàstics i, posteriorment, tornà a Mallorca per acabar el batxillerat. Gràcies als seus coneixements de l'italià, durant la Guerra Civil espanyola va fer d'interpret de les forces aèries italianes. És en aquest decenni de 1930 quan publica les primeres creacions literàries a les revistes *La Nostra Terra* i *L'almanac de les Lletres*. Entre 1939 i 1942 estudià Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona, on es llicencià el 1942 en l'especialitat de Filologia Clàssica, i es va doctorar a la de Madrid el 1951.

Acabats els estudis comença el que esdevindrà una de les seves principals tasques, la docència. Així, va ser catedràtic de llatí a l'institut d'Osca (1943-55) i a les Universitats de Sevilla (1955-57), de València (1957-68) i a l'Autònoma de Madrid (1968-82), de la qual fou degà de la facultat de Lletres. Va ser també professor de la *Maioricensis Schola Lullistica*.

És autor, entre treballs de filologia, humanisme, investigació, reanimació de textos antics, assaig i poesia, d'una extensíssima obra. A la contestació del discurs de proclamació de fill il·lustre de Santa Maria del Camí, Miquel Dolç va afirmar: «He publicat un centenar de llibres i més de tres mil articles i assaigs —n'he perdut el compte— en diaris i revistes d'aquest país i de l'estranger».

Així, els anys quaranta començà la seva col·laboració amb la Fundació Bernat Metge —que es mantingué al llarg de tota la seva vida. Amb aquesta institució va traduir al català un important nombre d'obres llatines, com els *Epigrames* de Marcial (1949-1960), les *Sàtires* de Persi (1949-54), els *Annals* de Tàcit (1967-71), l'obra completa de Prudenci, en col·laboració amb Maurice Cunningham i Nolasc

Rebull, i bona part de la d'Ovidi. Però sobretot destacà com a traductor i comentador del corpus virgilià, de les *Bucòliques* (1956), de les *Geòrgiques* (1963), de l'*Eneida* (en vers 1958 i en prosa 1972-78) i fins i tot de la complexa *Apèndix virgilliana* (1982), i les seves versions catalanes del poema *De la natura*, de Lucreci (1986) i de les *Confessions*, de Sant Agustí (1989). Considerat com un dels millors traductors dels clàssics llatins a la llengua catalana, la seva tasca ha estat cabdal per a l'enriquiment i purificació del català literari. En aquest sentit, assajà amb èxit la difícil comesa d'adaptar la mètrica clàssica al català.

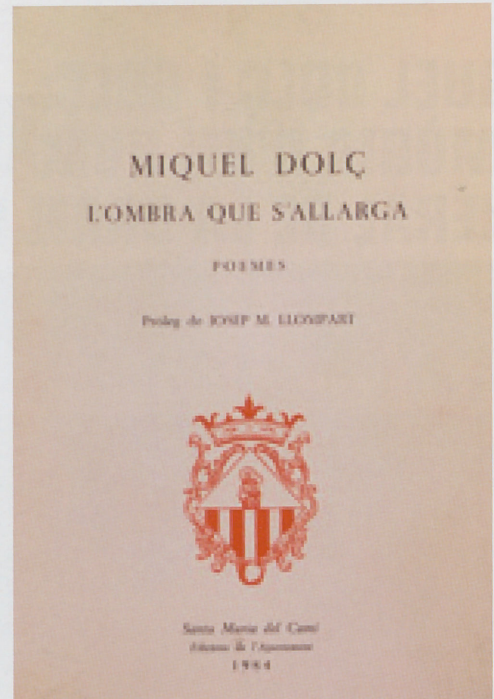

El somni encetat

De les versions al castellà, són importants *De la brevedad de la vida*, de Séneca (1944), els *Soliloquios*, de Marc Aureli (1945) i les poesies de Catul (1963). Igualment, va traduir del portuguès al català *Els Lusíades*, de Camões, en col·laboració amb Guillem Colom Ferrà (1964).

Com a intel·lectual i poeta, a Mallorca participà a les tertúlies de can Massot i de can Colom i prengué part en els actes organitzats per aquest grup d'intel·lectuals, entre els quals hi havia, a més de Dolç, els germans Massot —Marià i Mercà—, Guillem Colom, Miquel Ferrà, Miquel Gayà, Llorenç Moyà, Maria Antònia Salvà i Jaume Vidal Alcover.

El 1943 va publicar *El somni encetat*, el primer llibre d'autor viu aparegut en català a Mallorca després de la Guerra Civil espanyola i editat per Francesc de Borja Moll. A partir d'aleshores aparegueren *Ofrena de sonets* (1946), que clou la primera etapa de la seva producció, *Elegies de guerra* (1948), *Petites elegies* (1958), *Flama* (1962), *Imago mundi* (1972), *L'ombra que s'allarga* (1984), recull de poemes sobre el seu poble nadiu, i, pòstumament, *Sàtires i epigrames* (1994). La seva poètica, inserida

L'ombra que s'allarga

inicialment dins les darreres generacions de l'Escola Mallorquina, sobretot a través de Miquel Ferrà, però amb una gran fidelitat a ell mateix, a pesar d'influències esporàdiques de Leopardi i de Carducci, evolucionà cap a una actitud més cívica i realista, sense abandonar els vessants humanista i classicista ni la depuració constant de la imatge poètica i del llenguatge.

Com a crític i filòleg, edità, entre altres estudis, *Hispania y Marcial* (1953), la seva tesi doctoral, de gran importància en la bibliografia sobre la Hispània romana, *El color de la poesia de Costa i Llobera* (1953), *Virgili i nosaltres* (1958), *Retorno a la Roma clàssica* (1972) i *Intent d'avaluació* (1983) i, pòstumament, es publicaren *El meu segon ofici: estudis de llengua i literatura llatines* (1996) i *Estudis de crítica literària: de Ramon Llull a Bartomeu Rosselló-Pòrcel* (1997): també col·laborà en nombroses revistes especialitzades com *Destino* —la majoria dels temes que hi tracta són relatius a Mallorca i als escriptors mallorquins, com Joan Alcover, Miquel dels Sants Oliver o Joan Estelrich— i en diaris, com *La Vanguardia*.

Va ser membre del consell directiu de la Fundació Bernat Metge (1960), de l'Institut d'Estudis Catalans (1961) i de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (1970).

El seu treball va ser reconegut amb diversos guardons, com els premis Alfons Bonay de l'Institut d'Estudis Catalans (1954), el Fastenrath de l'Ajuntament de Barcelona (1961), el Nacional de Traducció del Ministeri de Cultura (1987) i el de Crítica de Serra d'Or (1989), entre d'altres.

Així mateix, li foren conferides l'Encomienda de la Orden de Alfonso X el Sabio (1951) i la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1983), així com la Copa d'Argent de les Lletres Balears (1965) i el Siurell de Plata del diari *Ultima Hora* (1988). El 1993 va ser proclamat fill il·lustre de Santa Maria del Camí i rebé la medalla d'or de la ciutat de Palma. Pòstumament, va ser nomenat doctor *honoris causa* de les universitats de València (1995) i de les Illes Balears (1996). A més, el 1999 li fou concedida la medalla d'or del Govern de les Illes Balears.

MIQUEL DOLÇ ADVOCÀ CULTURALMENT PER LA TOTAL NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA DEL CATALÀ

Miquel Dolç advocà culturalment per la total normalització lingüística del català. Per això mateix, quan Pere A. Serra li proposà —a partir del suggeriment de Llorenç Capellà— la direcció de la *Gran Enciclopèdia de Mallorca*, acceptà el repte de ser-ne director general, càrrec que ocupà des del començament de la publicació el desembre de 1988 fins a la seva mort, el 27 de desembre de 1994. S'implicà fortament en aquest projecte, fins al punt que cada dilluns se li enviaven les galerades perquè les revisàs, i ell les tornava corregides. Si hi havia dubtes o comentaris importants, telefonava per comentar-ho directament a les correctores. A més, solia viatjar a Palma per intercanviar opinions amb els redactors, correctors, direcció i consell de direcció.

A la presentació en societat que es féu de la GEM, Dolç afirmà que «amb aquesta enciclopèdia s'aspirava, d'una manera objectiva i, en la mesura del que fos possible, exhaustiva amb totes aquelles peculiaritats amb les quals la cultura, la ciència, la història, la geografia, la literatura, l'art, l'economia, la religió, la política, la tecnologia o l'esport, a formar, definir i dissenyar l'autèntica fisonomia de l'illa de Mallorca» i, uns anys més tard, el 1992 a la presentació de la Medalla d'or del Cercle de Belles Arts a Pere A. Serra, qualificà aquesta obra com «una de les més grans proeses de la nostra capacitat científica i investigadora».

El juliol de 1989 el consell de direcció de la *Gran Enciclopèdia de Mallorca*, amb Miquel Dolç al capdavant, presentà al rei Joan Carles I el primer tom enquadrant. L'acte anà a càrrec de Dolç que, en un moment del discurs, féu referència a dos dels insignes poetes mallorquins, Miquel Ferrà i Miquel Costa i Llobera. En parlar del poeta pollencí volgué llegir els famós poema «Als joves» i Dolç, compromès com estava amb la llengua català, afirmà: «El gran poeta de Pollença Miquel Costa i

Gran Enciclopèdia de Mallorca

Llobera ya nos había trazado el programa, hace más de ochenta años, en su oda «Als joves», a través de aquellos ocho versos paradigmáticos, que aquí no puedo ni debo traducir, porque V. M. es no sólo el rey de todos los españoles, sino también el rey de sus diversas lenguas que tanto nos enriquecen.»

Maria del Carme Bosch fou l'encarregada de glosar els mèrits de Miquel Dolç en l'acte de proclamació de fill il·lustre de Santa Maria del Camí. La professora explicà que Jaume Vidal Alcover, que fou deixeble de Dolç, sovint recordava que els alumnes trobaven exagerada la passió amb què defensava un punt o una coma en una citació clàssica. I ens ha vingut a la memòria la seva passió quan comentava, discutia, parlava o argumentava la forma exacta dels topònims, quan, tot i el respecte que sentia per Josep Mascaró Passarius, defensava la seva postura o quan ens deia que a Mallorca no tenim «verges», sinó «marededéus» o «nostres senyores», o que a la ciutat tenim «nuclis» urbans o antics i no «cascs» urbans o antics, que els cascs són el que duen els guerrers.

Tot i l'erudició, la intel·lectualitat i el seu humanisme, Miquel Dolç va ser sobretot un docent, un pedagog que sabé transmetre els seus coneixements a tota una nova generació de filòlegs.

CLUB ESPORTIU CONSTÀNCIA, 90 ANYS D'HISTÒRIA

Manel Garcia

En el món esportiu el pas del temps esborra fàcilment la seva història, reduïda freqüentment a memòria oral i fets puntuals, mentre el seu conjunt queda gradualment desvirtuat i gairebé oblidat, mancat de treballs que li donin consistència i perspectiva. És el cas del CE Constància, societat esportiva que acaba de complir 90 anys, la història del qual, com en molts altres casos, és pràcticament desconeguda pels mateixos aficionats constanciers. Especialment un fet que es perd en el temps i avui dia sembla gairebé irreal: el domini dels constanciers en el futbol mallorquí durant els anys trenta i part dels quaranta, fruit del seu progressiu arrelament a la Part Forana com a alternativa als clubs de Palma, i la seva confirmació com a alternativa al totpoderós RCD Mallorca (llavors sense el prefix Reial), al qual va aconseguir imposar-se al primitiu campionat de Mallorca primer i després a la lliga espanyola.

Aquesta força no es pot entendre sense el suport social i popular que va convertir la secció d'una societat de socors mutus en l'entitat més poderosa de Mallorca durant més d'una dècada, fora del poder econòmic del qual altres entitats gaudien per aconseguir els millors resultats esportius. Actualment, quan el club constancier sembla trobar-se a gran distància del futbol d'elit, és necessari que l'antic lideratge dels constanciers no quedi en l'oblit, ja que és part del seu patrimoni.

Antecedents del futbol a Inca

L'any 1907 va aparèixer la notícia que la secció de futbol del Veloz Sport Balear s'entrenava per jugar un partit contra un equip d'Inca que es trobava en formació (Última Hora, 17 de gener de 1907). El partit s'havia de jugar a Inca, però després d'aquesta notícia no torna a parlar-se del tema. També durant el campionat de les Balears de 1908-09 s'especulava amb la inscripció de diversos equips de fora de Palma, entre ells un combinat d'Inca (*La Almudaina*, 15 de novembre de 1908). Com que els desplaçaments a Palma eren un obstacle insalvable, es varen modificar les bases del campionat, però a Inca ja no hi va haver cap més moviment.

El 17 de març de 1910 apareixia la notícia del primer equip format a Inca com una secció esportiva del

Inicis del 1923 (Llorenç Capellà i Fornés, *L'Esport a les Balears. 1893-1936*)

Centre Instructiu d'Inca i amb un terreny de joc en construcció (*La Almudaina*, 17 de març de 1910), inaugurat el 23 de març de 1910 amb un partit entre el nou equip Foot-Ball Club Inca i el Veloz Sport Balear (1-4 pel Veloz). Poc després la societat fa organitzar el torneig del Centre Instructiu d'Inca, que va generar una gran expectació. La competició no es va jugar a Inca sinó al velòdrom del Tirador de Palma, des del 5 de maig al 5 de juny de 1910 (*La Almudaina*, 4 de maig de 1910). El campionat va interrompre's quan faltaven dos partits, segurament per algun afer entre equips. La classificació va quedar així: Veloz (-1 partit) i Inca, 5 punts; Mallorquín (-2 partits), 4 punts; Palma (-1 partit), 2 punts; i Hispania, 0 punts. Després d'aquest torneig va desaparèixer qualsevol menció al torneig, a la secció i al futbol en general a Inca.

L'any 1920 es va celebrar el segon campionat militar de futbol de les Balears, jugat al camp de Bons Aires de Palma, propietat de l'Alfons XIII (després Mallorca). Dels quatre participants, un estava format per membres del regiment d'Infanteria n. 62 d'Inca. Fins i tot coneixem l'equipament dels inquers: samarreta blanc-i-vermella i calçons vermells. Varen quedar coers del campionat.

EL 2 DESEMBRE DE 1922 QUEDAVA CONSTITUÏT EL CONSTÀNCIA FOOT-BALL CLUB

Durant el mes de juliol de 1921 es va fundar el Foot-Ball Club Inquense, la primera societat expressament futbolística documentada a la ciutat. El seu equipament era blau-grana. Va inaugurar el seu camp el 22 de juliol de 1922 amb un partit contra l'equip del Montepío de la raval de Santa Catalina, del qual no es coneix el resultat. Al final de 1924 el club va entrar en crisi, sobretot per la puixança del seu rival constancier. Va ser desqualificat i eliminat del campionat de Segona categoria. Al final de 1924 el FC Inquense ja no existia i bona part dels seus

Revista *Sport Balear*, 15 d'agost de 1925

La Almudaina, 20 de desembre de 1939

elements s'havien incorporat al Constància FC.

Naixement del Constància FC

El 2 de desembre de 1922 quedava constituït el Constància Foot-Ball Club com a secció de la societat de socors mutus La Constància, d'Inca. El 26 de desembre va jugar el seu primer partit contra el seu rival ciutadà, el FC Inquense, i li va guanyar en el seu propi camp (0-2). El Constància no va participar en el primer campionat regional jugat la temporada 1923-24, tot i ser l'únic equip forà afiliat a la Federació. Sí que hi va competir la temporada 1924-25, i va ingressar directament a la primera categoria. Els seus rivals varen ser l'Alfons XIII (campion), el Balears FC, el Regional FC (tots ells de Palma) i el FC Manacor. Aquell any va quedar coer i sense haver puntuat, però aquesta situació no es va tornar a repetir: des de llavors les seves participacions al campionat regional foren generalment molt positives, i quedava assíduament entre el segon i el tercer lloc final.

Després de la desaparició del FC Inquense al final de 1924 es va erigir en el principal club de futbol de la ciutat, i gradualment en el club més representatiu de la Part Forana. A mitjan 1929 la secció es va registrar al Govern Civil com a club esportiu totalment independent de la societat de socors. Aquest procés de desvinculació va ser un fet molt tardà, ja que les seccions futbolístiques de societats mutuels i cooperatives ja havien desaparegut feia uns anys del primer pla, sobretot entre els anys 1921 i 1924. Aquell mateix any varen reformar el seu terreny de joc, Es Cos, on continuaren jugant fins l'any 1965.

El Constància FC, dominador del futbol mallorquí

El club va continuar l'ascens, i a partir dels anys trenta va aconseguir convertir-se en campió del campionat de Mallorca tres temporades seguides:

1932-33, 1933-34 i 1934-35. El CD Mallorca, fins llavors dominador d'aquesta competició, fins i tot va entrar en crisi a causa del domini constancier.

Com a campió de Mallorca, el Constància es va classificar per jugar la Copa d'Espanya tres vegades. No va superar mai la primera ronda, però destaca l'eliminàtoria que va tocar-li en sorteig contra el FC Barcelona durant el març de 1934 (0-1 a Es Cos i 2-0 a Les Corts).

Amb l'esclat de la Guerra Civil, el campionat de Mallorca es va continuar disputant per fer la sensació de normalitat social, malgrat les dificultats generalitzades. Durant la temporada 1938-39, les circumstàncies varen beneficiar el Constància: el CD Mallorca, guanyador dels darrers campionats, va haver de retirar-se de la competició per manca de jugadors. El campió va ser l'equip constancier, que va aconseguir el seu quart i darrer campionat de Mallorca.

El Constància FC a Segona Divisió

El triomf al campionat de Mallorca de 1938-39 va donar dret al club a ser inclòs a la Segona Divisió la temporada 1939-40, juntament amb el CD Mallorca. Tots dos varen descendir a Tercera la temporada 1940-41, però la temporada 1941-42 el CD Constància va tornar a Segona Divisió en solitari, i va ser l'únic representant mallorquí en aquesta categoria durant tres temporades: 1941-42, 1942-43 i 1943-44.

Encara es va proclamar campió de Primera Regional la temporada 1940-41 (l'antic Campionat regional, ara convertit en categoria regional de la lliga espanyola), després d'un frec a frec amb el CD Mallorca que va acabar decidint-se als despatxos de la federació balear (a favor dels mallorquinistes) i de la federació espanyola (a favor dels constanciers).

El 30 d'agost de 1940 el Constància Futbol Club va

Revista Ecos Deportivos, 22 d'octubre de 1934

canviar el nom per Club Deportivo Constancia, arran d'un requeriment rebut pel club que exigia la castellanització del seu nom. Poc després, un decret de la Delegación Nacional de Deportes del 20 de desembre de 1940 confirmava aquesta ordre per a totes les societats esportives que encara no ho haguessin fet.

La temporada 1943-44 va ser la més brillant del club, ja que va acabar tercer a la Segona divisió i va guanyar-se el dret a jugar la promoció d'ascens a Primera divisió contra el Deportivo de La Coruña.

Finalment, els gallecs s'emportaren contundentment l'eliminària jugada a Madrid (4-0). En canvi, la temporada 1944-45 va ser molt amarga per al club, ja que va descendir a Tercera divisió després d'un polèmic partit amb el CD Mallorca que va servir perquè els mallorquinistes salvessin la categoria i els constanciers acabessin jugant una promoció de descens que varen perdre.

Des d'aquell moment, el predomini dels constanciers al futbol mallorquí es va acabar en favor dels mallorquinistes.

A partir del 1945 el CD Constancia va quedar relegat a un segon pla, i va jugar a Tercera divisió o categories regionals entre 1951 i 1953, sense arribar a tenir el potencial ni la massa social que li havien donat suport durant els anys precedents.

Segona etapa daurada

Durant els anys seixanta el club encara va viure una segona etapa d'esplendor: va ascendir novament a Segona divisió i s'hi va mantenir entre les temporades 1962-63 i 1967-68. En aquesta època, a diferència dels anys quaranta, l'equip es mantenia cada any amb dificultats i sempre a l'ombra del RCD Mallorca, que ja era l'equip de referència de

l'illa i fins i tot havia arribat a la Primera divisió la temporada 1960-61. Aprofitant aquesta època de bonança el Constància va inaugurar el 1965 un nou terreny de joc, el Nou camp d'Inca, on ha jugat fins l'actualitat.

Des dels anys setanta fins l'actualitat el Constància ha romàs habitualment a la Tercera divisió, amb algunes presències a categories regionals entre 1969-1974 i 1990-1992. Només la temporada 1987-88, i fruit d'una reestructuració de les categories nacionals, el Club va arribar a jugar a la Segona divisió B.

La temporada actual, la 2012-13, el CE Constància ha viscut el primer ascens en 50 anys i sembla que ha trencat una llarga època de grisor esportiva que, gradualment, ha anat afeblint la massa social del club.

Palmarès del CE Constància:

Campionat de Mallorca (4):

1932-33
1933-34
1934-35
1938-39

Campionat de les Balears (3):

1934-35
1940-41
1952-53

Campionat de Tercera divisió (8):

1940-41
1961-62
1982-83
1983-84
1996-97
1998-99
2004-05
2011-12

Temporades a Segona divisió (11):

1939-40
1941-42 a 1944-45
1962-63 a 1967-68

Temporades a Segona divisió B (2):

1987-88
2012-13

**LLUC, LA VOLUNTAT D'UN POBLE
EL COR DE MALLORCA CONTINUARÀ BATEGANT**

UNA TEULA

2€

HI PODEU COL·LABORAR:

La Caixa

2100 4684 10 0200002769

SANTUARI DE LLUC

EN ELS 50 ANYS DE LA MORT DE JOAN MARCH

Pere Ferrer

Queia una pluja fina i peresosa, era un horabaixa d'hivern fredorenc de 1962. Joan March, en *Verga*, anava assegut en el seient del darrere del seu cotxe, un Cadillac, conduït pel seu xofer. Cavil·lava sobre el procés judicial de la Barcelona Traction, que ja havia agafat projecció internacional. Tot havia començat uns anys abans, el 1948, quan amb un cop d'astúcia llargament preparat s'havia apropiat de manera fraudulenta i amb el suport de l'Estat espanyol de l'elèctrica Barcelona Traction, l'empresa més important d'Espanya. Un jutge subornat de Reus la va declarar en fallida en un temps rècord i els homes de March, el principal creditor en obligacions de la Societat, passaren a controlar-la "manu militari". Poc temps després, es va fer la subhasta que va guanyar Fecsa, l'empresa creada per March amb aquesta finalitat. El preu que en pagà era irrisori comparat amb el seu valor real.

Les demandes presentades pels accionistes estrangers en els jutjats espanyols, per tal d'aconseguir que es declaràs nul·la la fallida, no aconseguiren el seu propòsit. La Justícia espanyola no estava per contradir el govern de Franco, que duia endavant una política de nacionalització de l'economia i indirectament, en aquest cas, de suport als interessos de March. Quan els dirigents de la companyia agrupats en la societat SOFINA s'aperceberen que en els jutjats espanyols no hi havia res a guanyar varen presentar una demanda davant el Tribunal de La Haia a través del govern belga, ja que hi havia molts de ciutadans belgues afectats. El 1962, el tribunal encara no havia emès sentència. Ho va fer el 1972 i va ser favorable als interessos de March. Però retornem a 1962, el dia fatídic, un diumenge de febrer quan March es dirigia a visitar Antonio Rodríguez Sastre, l'home que coordinava l'equip d'experts que defensaven la legalitat de l'operació d'apoderament de la Barcelona Traction. De sobte, un cotxe que venia en direcció contrària va fer una brusca maniobra i va envair la calçada contrària. Els dos cotxes toparen frontalment de manera violenta. March en va sortir malparat. El seu cos va cruixir i alguns dels ossos es romperen com si fossin de vidre. Fou hospitalitzat, però pocs dies després va morir.

Els diaris nacionals i internacionals es feren ressò de la notícia. Els nacionals lloaven la figura del finat.

Giménez Caballero declarava: "nuestro Picasso o Rubens del arte dinerario". Azorín, premiat per la Fundació i col·laborador de March, va escriure: "Ha muerto nuestro segundo Carlos V, es decir, nuestro segundo hombre universal". El *New York Times* feia anys que no publicava cap notícia relacionada amb algun personatge de l'Espanya franquista, però en aquesta ocasió, inserí una nota sobre la mort del milionari, que qualificava com el financer més misteriós del món. El *New Yorker* es referia a Joan March com la setena fortuna del món.

Banquers, militars, escriptors, polítics i autoritats eclesiàstiques anaren a transmetre el condol a la família al palau de March a Madrid. Després d'haver-se celebrat les exèquies, presidides, en representació del general Franco, pel ministre de Governació Camilo Alonso Vega, les despulles de March arribaren a Palma, procedents del port de València, amb el vaixell "Ciudad de Barcelona" de la companyia Trasmediterránea, propietat del difunt.

En el palau del carrer Conqueridor, en un dels salons, se situà la capella ardent. El fèretre es va col·locar sobre un cadafal cobert amb un domàs granat. Milers de mallorquins la visitaren per retre-li el darrer homenatge o simplement, per curiositat. March, per a aquelles generacions, era un mite, una llegenda: el porqueret que havia arribat a ser un dels homes més rics del món. A la sortida, la gent s'arremolinava per contar històries i coverbos sobre la vida del personatge. Alguns fets que es relataren podien parèixer inversemblants, encara que és una temeritat pronunciar aquesta paraula quan ens referim a en *Verga*. Homes que l'havien conegut parlaven de la seva llestesa, d'altres

deien que era capaç de fer qualsevol malifeta per tal de sortir-se'n amb la seva. Algú contava que tengué l'habilitat de tractar amb els britànics i amb els alemanys a la vegada, en el curs de les dues guerres mundials, oferint informació reservada als uns i als altres, i comerciant amb qualsevol article o producte demanat, considerat contraban de guerra per cada un dels bàndols enfrontats. El mèrit que se li atribuïa era que no n'havia sortit malparat, ben al contrari, en va fer fortuna encara que fes el doble joc i de no ignorar-ho ni els aliats ni els alemanys, va aconseguir el reconeixement de la Gran Bretanya pels importants serveis prestats a la Corona, en especial als serveis secrets, a l'Almirallat i al mateix banc d'Anglaterra. Un cop acabada la II Guerra Mundial, aquests contactes i influències li foren de gran ajuda per a operacions mercantils d'àmbit internacional.

Qui havia pogut aconseguir anys enrere un exemplar d'*El último pirata de Mediterráneo*, Barcelona, 1934, de Manuel Benavides, s'apartava unes passes del grup i el mostrava amb un cert sigil a la gent que coneixia com si tengués un tresor a les mans. L'autor del llibre, molt crític amb March i amb els lerrouxistes, li atribuïa una frase que es va fer famosa: "*Los políticos buscan en la dirección del Estado los recursos que no podían hallar en los negocios*". Quan la gent repassava les gestes del milionari no s'oblidaven de la fugida de la presó en temps de la República, més ben dit, de quan en va sortir per la porta de l'establiment penitenciari d'Alcalá d'Henares, sense que ningú li barrés el pas. Així ho anunciava el titular de diari *ABC*, el 4 de novembre de 1933, "Juan March abandona la cárcel", un eufemisme que amagava el delictes de fuga. Segons el rotatiu, March s'havia cansat d'esperar que se li fes justícia mentre el govern únicament pretenia mantenir-lo en règim de presó preventiva *sine die*. March havia organitzat la fugida perfecta, havia aconseguit que l'oficial de guàrdia li obrís les portes i el seu carceller Vargas se n'anàs amb ell.

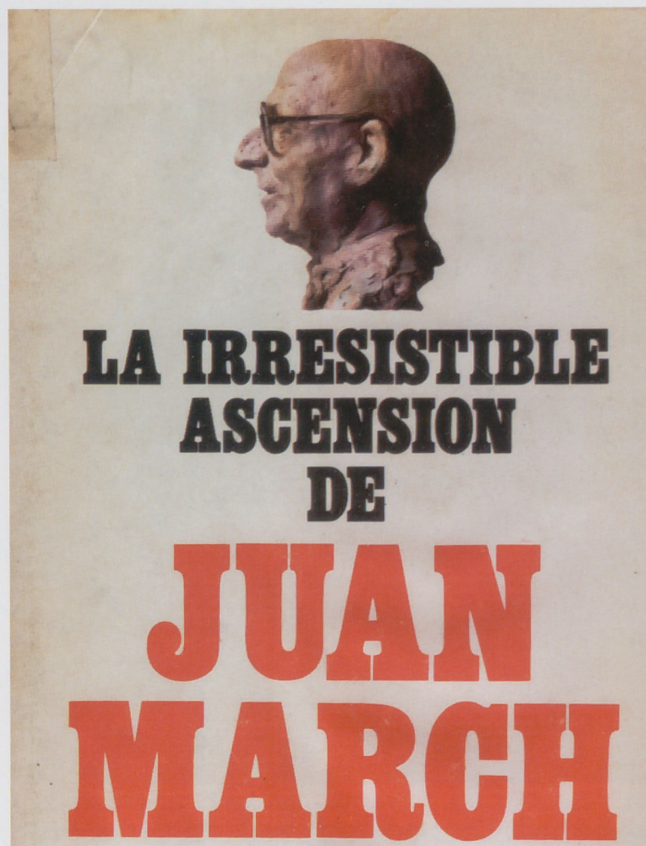

ERA TEMUT PER TOTS I
ADMIRAT PER LA MAJORIA

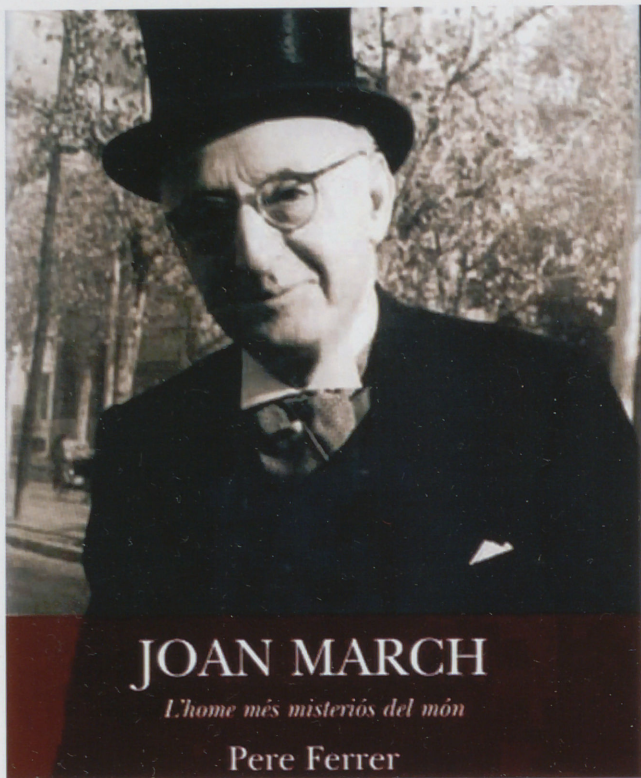
Els més cultes recordaven l'obra filantròpica de March, la Fundació Joan March, que la comparaven a les grans fundacions americanes com la d'Andrew Carnegie, Cornelius Vanderbilt o la Rockefeller Foundation.

Fins i tot, de mort Joan March, com sol passar amb el poderosos, era temut per tots i admirat per la majoria, encara que ningú qüestionava la seva brillant carrera financera, que l'havia col·locat a l'olimp dels elegits.

Durant unes quantes dècades, en Verga va estar present en la memòria col·lectiva del nostre poble, però els canvis generacionals feren que caigués en l'oblit. La censura franquista no permeté que es publicués cap biografia del personatge si no era laudatòria. Frank Nebot va escriure, *Juan March, un mecenas del siglo XX*, Madrid, 1962.

La mort de Franco va obrir un període de llibertat de premsa, fet que va encoratjar Díaz Nosti a publicar una biografia sobre March titulada: *La irresistible ascensión de Juan March*, Madrid, 1977, tot un clàssic i un referent per a tot aquell que vulgui aprofundir en l'estudi sobre la vida de March. Un any abans, Joan Garriga publicà, *Juan March y su tiempo*, Barcelona, 1976; més que una biografia, com el seu títol ens indica, és un estudi del context històric en el qual visqué March, essent ell el fil menador del relat. Artur Dixon, amb la documentació a què va tenir accés en el Record Office de Londres, sobre la col·laboració de Joan March amb les Potències Centrals i amb Gran Bretanya, durant la Gran Guerra (1914-1918), va escriure el llibre que titulà, *Señor Monopolio. La asombrosa vida de Juan March*, Barcelona, 1988. El 1998, l'autor d'aquest article va presentar una tesi doctoral a la UIB, una investigació sobre els orígens de la fortuna de March. Posteriorment, publicà dos llibres d'història: *Joan March. Els inicis d'un imperi financer*, Palma, 2000, i *Joan March, la cara oculta del poder*, Palma, 2004. Temps després, publicà

Joan March. L'home més misteriós del món, Madrid, 2008, un llibre de divulgació històrica. Tres anys més tard, Mercedes Cabrera, exministre de Cultura en el govern de Rodríguez Zapatero, va escriure la darrera biografia que se n'ha publicat, un estudi meticulós i rigorós, encara que no fa noves aportacions que modifiquin substancialment allò que s'havia escrit i explicat sobre el magnat. Les citades publicacions foren adquirides principalment per gent nascuda en les dècades dels quaranta, cinquanta i seixanta, gent que havien sentit parlar molt de March, que l'havien conegut o vist alguna vegada. Record haver descobert de nin per casa el llibre del "pirata" amagat darrere una filera de llibres poc compromesos de biografies d'autors americans. Tampoc he oblidat que quan demanava al meu pare alguna cosa que no em volia comprar o que es considerava massa cara em contestava: "Què et penses ser de can Verga?" En canvi, molts pocs joves coneixen la biografia d'aquest personatge, ni tan sols el relacionaven amb la Banca March (1926), de la qual en fou fundador.

En un curs que vaig impartir a la UIB el 2005, sobre la primera meitat del segle XX a Espanya, dirigit a joves llicenciats en Història, vaig fer una enquesta sobre Joan March: molts pocs el conegueren i cap el va relacionar amb el fets cabdals de la història contemporània en què ell va intervenir o en aquells en què la seva participació va poder canviar el curs dels esdeveniments. Tal volta, el més transcendent va ser el suport als generals sediciosos que conspiraren i s'aixecaren contra la República, el 18 de juliol de 1936. Abans de la revolta havia subscrit

a favor dels principals conspiradors, els generals Sanjurjo, Mola i Franco, una pòlissa d'un milió de pessetes, en cas que el cop fracassàs i haguessin d'exiliar-se a l'estranger. Abans ja havia aportat sumes importants de doblers per al finançament de la rebel·lió. Sánchez Asiaín, en el seu llibre *La financiación de la guerra civil española*, Barcelona, 2012, deixa molt clar que després del fallit cop d'estat, va transcórrer un curt període en què Itàlia i Alemanya esperaven els avals corresponents per fer arribar els subministraments bèl·lics que necessitaven imperiosament els militars sediciosos. Cap dels dos països tampoc no havien decidit la seva implicació en el conflicte. Fou durant aquestes setmanes que sense l'ajuda de March, la del president de Portugal, Oliveira Salazar, i la Diputació de Navarra, que disposava de recursos dineraris que de seguida quedaren confiscats i a disposició del general Mola, que els rebels pogueren continuar la guerra.

EL MÉS TRANSCENDENT VA SER EL SUPORT ALS
GENERALS SEDICIOSOS QUE CONSPIRAREN I
S'AIXECAREN CONTRA LA REPÚBLICA

La considerable bibliografia sobre el personatge ha fet que els mitjans de comunicació se'n fessin ressò i que es despertàs l'interès dels joves per March, un personatge més de novel·la d'aventures que d'un llibre d'història. Els diferents documentals que han transmès TV3 i IB3 amb alts nivells d'audiència, han arribat a molta més gent que tots els llibres editats. Els mitjans de comunicació anglesos, el *Times* i la *BBC*, arran de la publicació de *Joan March, l'home més misteriós del món*, s'interessaren pel paper que havia tengut March en el maneig dels fons reservats, anomenats pel govern britànic els Cavallers de Saint Georges, 13 milions de dòlars que el Premier britànic Churchill va destinar per subornar una part de la cúpula militar de Franco perquè frenàs els impulsos bel·licistes del dictador i fer que Espanya seguís mantenint-se neutral.

A pesar de la divulgació intensa de la figura de March durant l'última època en els llibres de text, continua essent una figura ignorada i, per tant, insuficientment estudiada. Encara que pocs personatges durant la primera meitat del segle XX han tengut una rellevància com la seva.

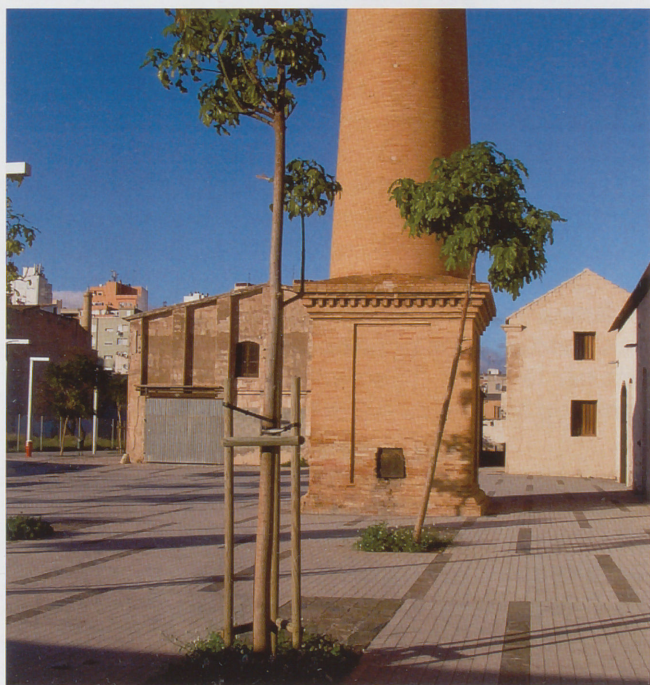
Una figura que durant un període històric convuls, marcat per les guerres colonials al nord d'Àfrica, la Guerra Civil i les dues Guerres Mundials, va saber, com a comerciant de guerra en què es convertí, treure'n el màxim profit, i s'acostà a l'objectiu de la seva vida, ser l'home més ric del món.

LA SOLEDAT, EL BARRI DE LA LLIBERTAT

Catalina M. Martorell

La Soledat és una de les barriades populars més importants de Palma. Darrera s'hi amaga una història que té a veure amb les classes populars i obreres que des de la meitat del s. XIX habitaren aquestes contrades dels afores de la ciutat properes al camí de Sineu i Manacor. De la mateixa manera que a altres indrets situats a extramurs, com Santa Catalina, el Molinar, etc., s'hi van instal·lar fàbriques i, paral·lelament, s'hi va formar un petit nucli de població obrera: naixia així la Soledat –nom de l'antic oratori dels mínims establert al segle XVI.

La història es remunta a l'any 1851 amb la parcel·lació de s'Hort des Ca. Immediatament s'hi instal·là la coneguda fàbrica de flassades de Can Ribes. A partir dels vuitanta es feu efectiva la construcció de cases per a obrers. El 1885 Pere d'Alcàntara Peña construí l'església. Ell mateix, a la *Guia Manual de las Baleares* (1891) parla de com a poc a poc s'anava poblant aquesta barriada, com s'hi anaven ubicant tavernes, un casino i fàbriques com la dels germans Ribes, la de mistos, la de paper d'estrassa, una de terrisseria, etc.

A més, no podem deixar de banda que la barriada es divideix en dues zones, la Soledat nord i la del sud, ambdues separades pel carrer de Manacor. Des de fa un bon grapat d'anys, la zona sud ha esdevingut

una zona pobra: s'ha convertit en un punt de tràfic i consum de drogues, un punt de recepció de població de pocs recursos econòmics i ha restat totalment marginada per part de les institucions. De fet, a la zona sud no hi ha cap tipus de servei públic, gairebé no hi ha comerços i la deixadesa és força evident.

Però hi hagué altres temps que potser foren millors, els de la il·lusió de les classes populars i obreres per canviar la societat. Ja des de 1870 hi hagué un casino vinculat al republicanisme federal que féu que el republicanisme tingués un pes important a la barriada fins que va arribar la Guerra Civil.

---

*TAMBÉ S'HI ORGANITZAREN ALTRES FORCES
POLÍTIQUES COM EL SOCIALISME, EL
COMUNISME O L'ANARQUISME*

També s'hi organitzaren altres forces polítiques com el socialisme, el comunisme o l'anarquisme, els quals van realitzar mítings i conferències als teatres i cinemes de la barriada i tingueren un cert èxit electoral. Per ajudar a afrontar els infortunis de la classes baixes també es constituïren societats mutualistes com la Lealtad (1883), la Tranquilla (1905) i l'Obrera Mútua (1907). Aquestes dues darreres existiren fins al final del primer franquisme.

L'ebullició social no només era a l'àmbit polític sinó que la vida al carrer venia marcada per un fort associacionisme que s'havia anat formant des de la meitat del s. XIX. S'hi podien trobar des d'entitats

estrictament polítiques a entitats purament lligades a l'oci, com els teatres i cinemes o les activitats esportives. Hi hagué teatres com el cafè-teatre Colom i cafès com es Casino o sa Taverneta, edifici amb porxada i pilars de pedra, avui desaparegut. Quant als cinemes, hi havia el cine Colonial –situat a la cantonada del carrer de Manacor i Son Nadalet– o el cinema Llibertat; cap d'aquests romanen drets. L'esport també formà part de l'entreteniment de les classes populars. Hi hagué diversos clubs de futbol: el 1929 es creà el Club Esportiu la Soledat, que jugaven al camp de can Pereó, durant els anys trenta sovint es proclamaren campions de Mallorca i subcampions de les Balears. Altres clubs fundats precisament durant la Segona República foren la Unió Esportiva Soledat i l'Sporting Club Llibertat. També existí un club columbòfil: la Sociedad Deportiva Mensajera.

---

*AMB LA PROCLAMACIÓ DE LA SEGONA
REPÚBLICA, LA SOLEDAT PASSÀ A SER*

CONEGUDA COM LA BARRIADA DE LA LLIBERTAT

Amb la proclamació de la Segona República, la Soledat passà a ser coneguda com la barriada de la Llibertat. Podem imaginar tot allò que va lligat a la paraula llibertat: un món de canvi, d'esperança, de disseny d'un nou futur on es posés fi a les desigualtats socials i econòmiques que propiciava el sistema capitalista. Són anys de canvis i millores a la barriada. El 1933 es va construir l'escola pública, s'impulsava a la Soledat una educació al marge de

l'església. Altres iniciatives educatives vingueren amb els anarquistes, quan el 1934 crearen l'Ateneu Divulgació Social i intentaren organitzar una escola racionalista. Tota aquesta il·lusió i ànsies de llibertat quedaren truncades amb el cop d'estat del juliol de 1936.

De tot aquest univers que hem descrit, es poden contemplar alguns elements patrimonials: aquests últims anys s'ha rehabilitat tot el conjunt fabril de Can Ribes i també es pot contemplar l'edifici de la fàbrica de sabates Salom –les conegudes Gorila. Si ens endinsem pels carrers de la Soledat sud encara hi podem veure la tipologia de carrers estrets i les seves humils cases de planta baixa. Altres edificis que evoquen temps passats són la mateixa església, l'escola de Sant Vicens de Paul –lligada a les monges de la Caritat, que arribaren a la barriada al final del XIX–, l'escola pública, cafès com Es Casino i les cases per a obrers construïdes els anys vint per la Caixa d'Estalvis de Balears, situades al carrer de Manacor.

En definitiva, hem dibuixat una Soledat que ja no existeix i per això es fa necessari conèixer-la i recuperar-la de l'oblit. També ha quedat palesa la manca de sensibilitat pel patrimoni industrial de Palma i més en concret, el d'aquestes zones perifèriques de la nostra ciutat.

COMPARTINT UNA EXPERIÈNCIA ÚNICA: ASSUMIR LA HISTÒRIA, PREPARAR EL FUTUR

Lluïsa Ramis, Carmen Cerrón i Margalida Jordà

Aquest era el lema del congrés teològic internacional que es va fer a Roma del 4 al 6 d'octubre, al qual assistírem un grup de dones de Mallorca. Un Congrés per reflexionar sobre el que s'ha prioritzat i/o s'ha oblidat dels documents conciliaris durant els cinquanta anys transcorreguts des que va tenir lloc el Concili Vaticà II convocat pel Papa Joan XXIII. Estava organitzat per la CTI (Col·lectiu de Teòlogues Italianes). Hi assistí un conjunt de més de 200 teòlogues provinents de 22 nacionalitats, entre les quals hi havia alguns homes. En l'avinentsa d'aquesta reunió es va recordar l'assistència al Concili de 23 dones (religioses i laiques) com a audidores en les sessions plenàries i participants amb veu a les comissions de treball, a partir de la 3a Sessió del Concili. Una d'elles fou na María Luz Longoria, una dona mexicana de 91 anys, i tenguérem la satisfacció de poder gaudir de la seva presència entre nosaltres.

La reflexió que es va fer sobre les diferents temàtiques conciliaris es va donar des d'un punt de vista feminista. Es tracta d'assaborir una nova interpretació, incorporar uns nous tons per obtenir una més gran quantitat de colors i matisos per tal d'aconseguir un nou mosaic d'una altra vivència eclesial.

El congrés s'acabà amb la lectura del següent manifest, el qual nosaltres volem donar-vos a conèixer i compartir amb totes i tots vosaltres:

MISSATGE DE LES DONES A L'ESGLÉSIA

- És hora que ens adrecem a tu, estimada Església, de qui som filles i amigues, perquè ens reconeixem conscients de la teva tradició d'amor. És en aqueixa consciència que s'empelta la nostra presa de memòria, avui forta i necessària com abans.

- La memòria que hem escollit assumir no té cap rigidesa ni frontera. Onsevulla hi són les dones; a tot temps i sota tota forma les volem recordar. La nostra serà una memòria multiforme, perquè nosaltres hem estat i som moltes, fora i dins la teva abraçada.

Cartell congrés Teològic internacional

- Assumim la memòria de la fe de les dones, però guardarem també com a nostre, el seu refús; farem memòria de la seva enyorança i no oblidarem el seu desdeny; serem memòria de la seva passió per la vida, però no deixarem enrere el seu dolor i tot el que el provoca.

- La memòria que assumim és com la de les dones majors, aquelles que hi eren abans i ho han vist, han comprès i recordat, lluitat i suportat, i sovint han hagut de destriar què calia posar en discussió i què calia protegir per a la que arribaria més tard. Però es troba, també, a l'abast de les nostres mans la

memòria de les joves, el do preciós de la continuïtat de la germanor que travessa generacions i pertany a totes, també a aquelles que encara imaginem estar soles com a filles úniques de la pròpia història.

---

*NI TAN SOLS UN GEST, UNA PARAULA
O UN BATEC DE VIDA SIGUI CONSIDERAT
PERDUT O INÚTIL*

- Assumim la memòria de les creients amb el testimoni que han desenvolupat en el silenci i — quan han pogut parlar— en la paraula. La seva fe ens ha fet néixer i la seva elecció ens ha confirmat. Però, avui, deliberam assumir com a nostra la memòria de les altres dones, de les no creients que durant anys han caminat al nostre costat sense que poguéssim, unes i altres, intercanviar esguards per reconèixer-nos germanes. Assumim la memòria comuna d’haver habitat el mateix present i d’haver-lo fecundat juntes.

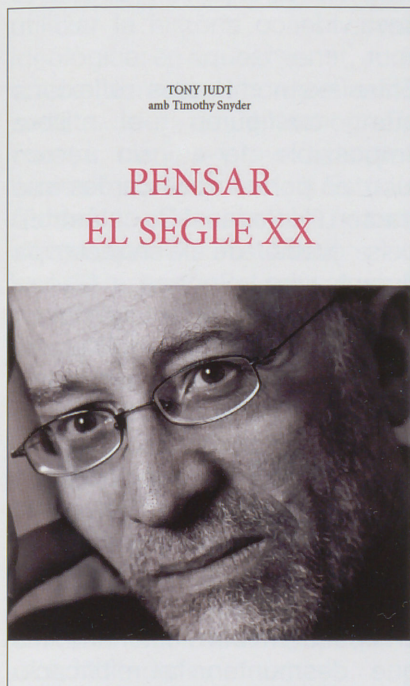
- La nostra memòria serà eclesial, és a dir, inclusiva i plural, així com l’Esperit ens ha cridat a ser en tu, estimada Església. Sigui, doncs, una memòria de milers i milers de noms i cares, veus i mans, esguards i cossos, perquè amb les dones, amb totes les dones succeeixi com fan els ocells en el cel. Ni tan sols un gest, una paraula o un batec de vida sigui considerat perdut o inútil. Serà una memòria teològica perquè s’alimentarà de les nostres peticions i del compromís comú per mantenir-les vives, trobant maneres de pronunciar-les decisivament cada vegada que el silenci vulgui imposar-se. També això significa ser teòlogues i ho

serem com a cristianes i com a dones. La nostra memòria en aquest present serà sagrari i llavor: conservarà el passat que hem estat i farà germinar el futur que volem ser, sense deixar-ne mai cap de nosaltres enrere.

- Nosaltres no ho oblidarem mai, ni deixarem que s’oblidi.

EL SEGLE XX SEGONS TONY JUDT

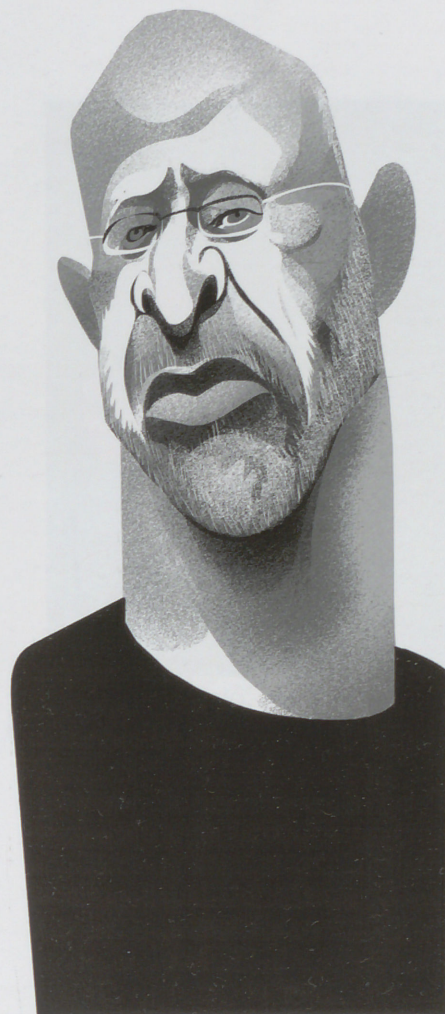

Historiador, assagista, professor universitari i comentarista polític, Tony Judt va ser una de les figures intel·lectuals més rellevants, celebrades i discutides del final del segle XX i principi del XXI. Quan el 2008 se li va diagnosticar que patia ELA (esclerosi lateral amiotròfica), Judt va veure's obligat a renunciar de cop i volta a tots els seus projectes d'envergadura. Sobretot, va haver d'aparcar definitivament un llibre que feia temps que rumiava i que havia de ser "una història intel·lectual i cultural del pensament social del segle XX".

Incapacitat físicament, però no intel·lectualment, Judt va veure una oportunitat per poder continuar treballant fins al final en la proposta de llibre de diàleg que li va fer el seu amic i col·lega Timothy Snyder, professor

d'història a la Universitat de Yale. Dit i fet, Snyder va començar a fer visites freqüents a un Judt cada cop més malalt i impedit. El resultat d'aquelles converses, dutes a terme tot al llarg del 2009, es titula *Pensar el segle XX*, "un llibre d'història, una biografia i un tractat d'ètica", tot alhora, tal com el descriu el mateix Snyder.

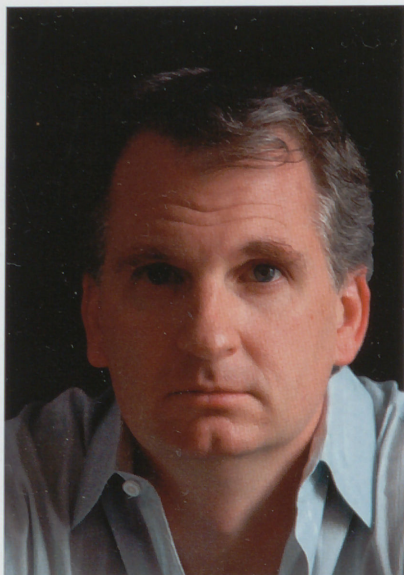
Naturalment la millor actitud –o més ben dit l'única actitud profitosa i raonable– per apropar-se a un volum d'aquesta naturalesa és l'obertura de mires, la predisposició a la dialèctica fructífera, les ganes de deixar-se convèncer i d'aprendre però igualment de rebatre i d'indignar-se i de discutir. Vull dir que la gran virtut d'un llibre com aquest, i d'un temperament intel·lectual com el de Judt, és que no és possible estar-hi d'acord en tot i sempre. L'autor de *Postguerra. Una història d'Europa des del 1945* reflexiona sobre massa temes, i de cada un d'aquests temes n'ofereix tantes visions i hi troba tantes arestes, i a més té les idees tan clares, i sovint les exposa amb una rotunditat tan encesa, que tan sols els lectors pusil·lànimes, gregaris o fàcilment impressionables s'hi rendiran sense més ni més. Els lectors amb criteri propi, en canvi, oscil·laran entre l'admiració i la irritació, entre les ganes d'alçar-se de la butaca i aplaudir o bé tirar l'exemplar per la finestra (o, almenys, desar-lo durant uns dies per prendre'n distància i retornar-hi amb més serenitat).

Tony Judt

Tenint en compte la naturalesa tan complexa o heterogènia del llibre –"història de les idees polítiques modernes a Europa i als Estats Units", "biografia intel·lectual del protagonista", i reflexió sobre els aspectes morals del poder i del compromís polític dels intel·lectuals–, era condició *sine qua non* perquè no resultàs indigest i espès confegir-lo amb una estructura que el fes perfectament llegible sense simplificar-lo. Snyder ha sabut trobar una estructura adient. Tot i que certs passatges desprenen aquella desorganització entre desconcertant i imprevisiblement entretinguda de les converses més apassionades, en general el llibre està molt ben muntat: és clar, ordenat i no costa transitar-hi.

El llibre està dividit en nou capítols, més la introducció

Timothy Snyder

d' Snyder i l'epíleg de Judt. Al principi de cada un dels capítols, hi ha unes quantes pàgines autobiogràfiques en què Judt narra en primera persona els esdeveniments i els aspectes més determinants de la seva vida: viatges, matrimonis, mestres, tries professionals, obres, fascinacions o interessos intel·lectuals, controvèrsies... A continuació, i prenent com a punt de partida (encara que molt sovint de manera molt folgada) les informacions biogràfiques tot just relacionades, comença l'intercanvi de preguntes i respostes.

Un matís. *Pensar el segle XX* no és una entrevista sinó un diàleg, en el sentit que Snyder no es limita a fer d'instigador a penes visible, o de fil conductor deliberadament discret, per a les idees i les paraules de Judt, sinó que sovint col·labora exhaustivament en les seves reflexions, o fins i tot s'esplaija llargament per exposar les seves pròpies visions i idees. Això fa que el llibre no es desplegui amb el ritme àgil –gairebé narratiu– del bon periodisme, però que en canvi tengui una densitat més pròpia de l'assaig pur i dur. El que perd per un costat, en fi, ho guanya per l'altre.

Als lectors que no en sàpiguen gran cosa, la peripècia vital de Judt els resultarà francament atractiva. Membre d'una família d'immigrants jueus de l'Europa de l'Est, i fill d'uns pares profundament marcats per la Segona Guerra Mundial, Judt va néixer a Londres l'any 1948. En el seu entorn familiar, l'Holocaust era sempre present, la qual cosa va inculcar-li, de manera inevitable, una experiència tràgica de la judaïtat. Amb tot, Judt no va ser educat com a jueu, sinó com a britànic. El capítol titulat *Londres i llengua: l'escriptor anglès* és, en aquest sentit, molt revelador. Judt explica que l'anglès li era més una llar que no pas Anglaterra, i que es va fer anglès sobretot a través de l'idioma (descobert gràcies a la canònica Bíblia del rei James I) i de la lectura dels grans clàssics de la literatura. Acadèmicament, Judt va tenir una trajectòria exemplar com a estudiant. Va rebre una beca per assistir a la Universitat de Cambridge –on sempre va sentir-se còmode pel seu ambient “heterodox i elitista”– i després va rebre una altra beca per assistir a l'École Normale Supérieure de París, on se li va despertar una duradora passió per la història de França i els intel·lectuals francesos.

JUDT VA ESTAR MARCAT
PEL SOCIALISME
ANTICOMUNISTA DEL
SEU PARE

Ideològicament, el jove Judt va estar marcat pel socialisme anticomunista del seu pare, i va ser marxista i sionista. Al sionisme, que va abraçar amb fervor després d'una fascinant experiència viscuda en un quibuts a l'Israel dels anys seixanta, va renunciar-hi

després de la Guerra dels Sis Dies. (Dels seus posicionaments sobre l'estat hebreu, en parlarem uns paràgrafs més endavant.) Al marxisme, Judt també va renunciar-hi molt aviat: els postulats socialdemòcrates i antitotalitaris foren els que el caracteritzaren al llarg de tota la seva vida.

Entre les nombroses reflexions que configuren el llibre (impossible fer-ne un resum just), es poden destacar les que tracten l'Holocaust i la catàstrofe dels jueus de Centreeuropa durant la Segona Guerra Mundial; les antagòniques teories econòmiques de Keynes i de Hayek, els intel·lectuals comunistes que s'ofuscaren en la seva ceguesa doctrinària i els que, com Koestler i Orwell, varen ser capaços de treure's la bena dels ulls; les que cerquen escatir què va esguerrar-se a partir d'un determinat moment en l'esquerra revolucionària; les que desmunten la mitificació que s'ha creat al voltant de la Mitteleuropa habsbúrgica dels Zweig i companyia; les que critiquen la simplificada imatge que tenim de l'Europa de l'Est (en la qual Judt és un expert), les que alaben “la meravellosa agitació de les revolucions del 89”, les que analitzen l'extrema dreta i els intel·lectuals feixistes d'entre els anys 20 i 40... Afavorit per la perspicàcia i capacitat de penetració d' Snyder, Judt fa una exploració tan extensiva com profunda, plena de meandres i claroscurs, a un món (el del segle XX) pel qual, com diu el mateix Judt lúcidament, ningú no estava preparat perquè no n'hi havia precedents.

Per als apassionats de la història, *Pensar el segle XX* és un festí no tan sols per les substancials informacions, anècdotes i especulacions que hi apareixen sinó també per l'actitud, exemplar, que Judt

demostra envers el seu ofici. Per a Judt, la història no és una qüestió de tenir raó o no tenir-ne, sinó de comprendre. De la mateixa manera, és conscient que la història obliga a adoptar un important compromís intel·lectual i cívic, encara que això no significa que sigui legítim utilitzar la història com a arma ideològica: en aquest sentit, Judt critica durament la devaluació soferta per la historiografia com a ciència provocada per l'eclosió dels setanta dels Estudis Culturals. Sensatament, Judt afirma que els historiadors no han de reescriure el passat, sinó que l'han de descobrir millor i més a fons. Per si això no fos prou garantia de la vàlua de Judt com a historiador, aquesta frase acabarà de convèncer els més escèptics: "Un llibre d'història mal escrit és un llibre dolent". Un historiador amb consciència estètica, i que a més proclama que la història és una disciplina eminentment narrativa, és molt – molt, molt– de fiar.

Tenint en compte l'exhaustivitat del ventall de temes tractats, és inevitable que, de vegades, el lector senti que Judt s'equivoca, o que és simplista, o que fins i tot fica la pota fins al fons: com quan idealitza la CIA dels cinquanta en contraposició a l'actual (això és ingenu i desinformat), o com quan minimitza el nacionalisme identitari dels països europeus a l'estil de França i Espanya i ho compara amb l'exacerbació patriòtica dels EUA (això és ignorant i tendencios), o com quan ofereix un relat inexacte d'alguns aspectes de la Guerra Civil espanyola (això és poc rigorós).

Els dos temes més polèmics del llibre són, com no podia ser d'una altra manera, els dos aspectes que més problemes i notorietat van reportar a Judt com a comentarista polític: la guerra de l'Iraq i la qüestió

Tony Judt

d'Israel. Judt va començar a desenvolupar la seva tasca de comentarista polític, d'intel·lectual públic, sobretot després de l'11-S, quan ja feia prop de deu anys que vivia als EUA i, per tant, era percebut com un intel·lectual americà. En el tema de la guerra de l'Iraq, va ser dels pocs que van oposar-se a Bush i al seu programa bèl·lic. Això li va reportar crítiques terribles de part de gent contra la qual no s'està de passar comptes d'una manera ferotge: els periodistes del *New York Times* David Brooks i Thomas Friedman, el director de la revista *New Yorker* David Remnick, la periodista neocon Judy Miller, de qui més tard va saber-se que havia falsejat proves per demostrar que Saddam Hussein tenia armes de destrucció massiva... Més enllà de si molesta el ressentiment irat (comprensible, almenys en part) amb què Judt vesteix els seus adversaris, per força se li ha de reconèixer el coratge i la lucidesa d'haver sabut dir que no, d'haver mantingut la serenitat enmig de la por i el dramatisme sociopolític que van contaminar l'Amèrica post 11-S, i la integritat arriscada amb què va gosar exercir de "moralista" en uns temps molt complicats.

El tema d'Israel és més espinós. Decebut amb el sionisme, Judt

es mostra molt dur contra Israel i l'ús defensiu –coaccionador i xantatgista– que, segons ell, fa l'Estat hebreu de l'Holocaust. També vesteix de mala manera contra el sionisme acrític dels EUA, que ell diagnostica com un fruit de la mala consciència per haver sobreviscut a l'Holocaust, al contrari de tants milions de jueus europeus. Judt insisteix una vegada i una altra en el victimisme estratègic d'Israel. Diu que el discurs polític israelià és "una senzilla explotació del relat d'una víctima". Potser tot plegat és excessiu, o està mancat de perspectiva? Segons la meua opinió, sí. És evident que Israel ha comès molts errors i ha perpetrat algunes atrocitats, però sovint el lector té la impressió que Judt oblida un fet fonamental: que l'antisemitisme continua existint i que, malgrat el que pugui semblar, no és gens descartable que un dia es produeixi un altre Holocaust. I que, en cas que una eventualitat tan ominosa s'esdevengui, l'única possibilitat de sobreviure per als jueus serà disposar d'un refugi propi, és a dir, d'Israel.

Com he avançat al principi, *Pensar el segle XX* és, s'estigui o no d'acord amb el que s'hi diu, una lectura molt satisfactòria. Tonifica i ensenya. I incita a reflexionar. Tal com resumeix Snyder, aquest llibre ofereix una panoràmica molt estimulante i densa del pensament d'un home que, des de sempre, ha estat "un rebel de l'esquerra, no un rebel contra l'esquerra". A més a més, i tot i que la traducció s'intueix bastant millorable, és un llibre ple de vigor i d'energia, ben escrit, apetitosament substanciós.

Pensar el segle XX

Tony Judt i Timothy Snyder
 Editorial: La Magrana
 Barcelona 2012
 509 pàgines

PARADISE OF LOVE O L'ILLA IMAGINADA. MÚSICA I TURISME A LA MALLORCA DELS ANYS 60, DE FRANCESC VICENS

Joan Gelabert Mas

No deixa de resultar sorprenent que la millor anàlisi que s'ha fet fins ara sobre la relació entre el turisme, la música anomenada moderna a la Mallorca de la dècada dels seixanta i la societat illenca, l'hagi duta a terme un musicòleg que no passa dels 35. Però és que ell, també ell, és hereu directe de la transformació que l'illa experimentà en aquella dècada prodigiosa. Musicalment, sociològicament, culturalment, vivencialment.

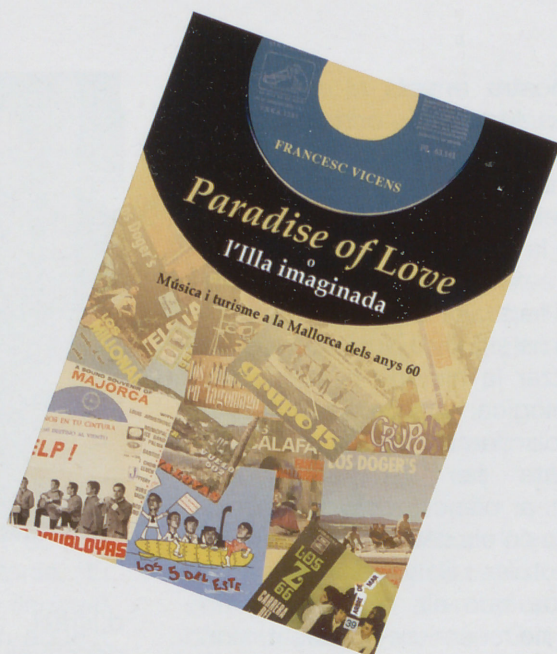
Passar del cafè al "pub", a ballar i lligar (no sempre com a sinònims) a qualche "night-club", o passar-se hores i més hores fent de "disc-joquei" en aquelles reunions a cases particulars on la música sonava en aquells tocadiscs portàtils, el famosos "pick-ups", va transformar, i de quina manera, tota una generació.

TÉ LA LUCIDESA DE L'ANÀLISI QUE JA HAVIA
DEMOSTRAT A ASSAIGS ANTERIORS

El darrer llibre de Francesc Vicens, *Paradise of Love o l'illa imaginada*, amb un subtítol tan explícit com *Música i turisme a la Mallorca dels anys 60*, té la lucidesa de l'anàlisi que ja havia demostrat a assaigs anteriors (com és el cas del seu treball anterior *Diguem Visca Sant Antoni*) i ens permet, a partir de la popularització de la música de masses que féu forat en aquella dècada, endinsar-nos en l'ànima col·lectiva d'una societat que encara vivia "en la llarga nit del franquisme". A partir d'un exercici exhaustiu de recerca bibliogràfica, de producció discogràfica, d'hemeroteca i de testimonis orals, amb les il·lustracions i la música que incorpora al volum, un es pot fer una idea del poder de la música per ajudar a transformar una societat conservadora i immobiliària, com era la mallorquina —en una Espanya encara marcada per una ideologia a la

defensiva— que es debatia entre un règim autocràtic que no permetia gaire discrepàncies ni modernitats i la necessitat d'aprofitar el boom d'un turisme que suposava una font d'ingressos espectaculars, però que duia una liberalització de costums que no feien gaire gràcia al règim, encara en els seus moments gloriosos.

El mateix prologuista del llibre, Antoni Pizà, periodista i musicòleg, com l'autor, fa una declaració de les intencions del treball, quan diu textualment: "la música, sobretot en els anys seixanta, no va ser just una qüestió de notes, acords i instruments (lletres, melodies i balls rebels) sinó que va esdevenir un autèntic element de transformació social, un teixit cultural propiciat principalment pel turisme i les múltiples interseccions dels festivals musicals, el catalanisme, les modes contraculturals i la infraestructura dels hotels".

Música i turisme, dos ingredients que desencadenaren la creació d'un mercat de consum, que consolidaren una identitat generacional i que canviaren, a cops de manera radical, els costums d'una societat fins aleshores força estàtica i poc sotmesa a influències foranes.

El llibre, estructurat en cinc apartats, relaciona no només la irrupció de la música de masses d'arrel anglosaxona, sobretot, a partir de la consolidació del turisme, sinó que analitza com aquesta es convertí en una autèntica ambaixadora turística de les meravelles paisatgístiques i de la imatge de paradís total de l'illa que es va voler donar cap a fora. Igualment fa un repàs als canvis que la seva absorció provocà en la joventut d'aleshores, delerosa d'experimentar tot el missatge que lletres i intèrprets evocaven. I finalment fa un inventari prou exhaustiu d'actuacions musicals, de grups,

espais i cançons que marcaren la dècada. A través d'aquestes cinc finestres que obre de bat a bat, l'autor fa un repàs a elements socials, culturals, generacionals; als costums sexuals d'una època ja llunyana, però que marcà —de quina manera—, el perfil d'una determinada generació que és la que avui es mou entre els 55 i els 65, però que també afectà de ple unes quantes generacions que vingueren al darrere.

Musicalment l'època ve marcada per un xoc frontal i estètic entre una identitat folklòrica tenyida d'andalusisme, amb uns tocs de mallorquinitat més o manco tòpics (antològiques les reproduccions de les portades d'alguns discs de grups emblemàtics mallorquins davant d'un paisatge ben illenc, amb capell andalús), i una altra que s'anava amarant de modernitat europea per contagi amb persones, costums i, òbviament, gustos musicals, propiciats per un turisme emergent i delerós de tastar les excel·lències d'aquest "Paradise of Love" que cantava la cançó més emblemàtica de l'època i que dóna títol a l'assaig. Tampoc no s'està de comentar el paper que hi va tenir la llengua del país, la catalana, en aquell despertar musical. Uns temes que es movien entre la banalitat i buidor més absoluta, "*Na Catalina de plaça*" (que paradoxalment es convertí en un èxit que s'allargà molt més enllà de la dècada dels seixanta, per esdevenir una autèntica cançó popular) o un lirisme poètic d'alta volada: "Tot ja és mort", "T'estim i t'estimaré".

Quins temps aquells! Quan l'Elke Sommer sortia a la pel·lícula *Bahía de Palma* mostrant el primer biquini de la història del cinema espanyol, volia dir que aquella societat no era immune a tot el que venia d'Europa i que tot es sacsejava una miqueta. I la bonança econòmica que se'n derivà incrementà el nivell de vida d'una societat que fins aleshores havia mirat cap endins de l'illa i havia considerat el seu litoral una nosa, un espai eixorc i sense futur. I ara venien de tot arreu a gaudir-ne i pagaven, i bé, per estar-se uns dies entre nosaltres.

I aquest turisme reclamava oci..., i per tant música. L'autor remarca que segons les directrius del *Plan Promocional* de l'illa els conjunts musicals de l'època havien d'oferir un producte d'acord amb l'ideari regionalista i nacional d'Espanya. L'anàlisi que fa de cançons i grups de l'època és un dels punts destacats de l'estudi. Aquesta part de l'estudi analitza de quina manera bona part de la música del moment es dedicà a lloar l'espai mallorquí com una mena de paradís ideal dotat de tots els ingredients que feien d'aquesta terra un món on tot era possible, un lloc on cada dia era festa, on les al·lotes eren alegres, ideals per gaudir de l'amor, i amb un paisatge idíl·lic que ho emmarcava

tot. Artistes locals, espanyols i internacionals corroboraren aquesta imatge que s'oferia als turistes com a expressió genuïna de l'autenticitat del lloc que trepitjaven.

La influència d'un determinat estil musical, la música "beat", sobre la joventut d'aleshores i de determinats grups emblemàtics en el panorama internacional vinculats a aquest estil (Beatles, The Animals, Rolling Stones i The Beach Boys, principalment), sobre els grups mallorquins més rellevants (Los 5 del Este, Grupo 15, Los Talayots, Los Javaloyas, Z-66, Los Beta Quartet, etc.), ocupen un altre dels apartats del llibre. I no s'oblida de fer un recordatori dels nostres James Deans particulars. Velocitat, cabells llargs i sexe. Tres ingredients que produïren uns perfils netament autòctons: "brusquers, bitels, i picadors", aquests darrers una espècie d'*homo eroticus* illenc especialitzat a comparèixer a les zones turístiques, a "picar" estrangeres que, de costums més liberals i més emancipades, es convertien en els objectius d'aquells mascles de líbido desfermada. Tot això modificà, a voltes a velocitat de vertigen, la societat mallorquina, especialment la més jove. Les festes a cases familiars (els famosos "guateques"), les gales de joventut i les sales de festa foren els espais on es desenvoluparen aquelles primeres transformacions que la música insinuava.

El darrer apartat del llibre és dedicat a comentar el pas per l'illa de solistes —destaca el dedicat a Jimi Hendrix— o grups de renom internacional i de música ben diversa que deixaren la seva empremta en el panorama musical i mediàtic illenc. De gèneres diferents (soul, cançó francesa i italiana, sud-americans, jazz, orquestres, beat, blues, etc.), les seves actuacions eren bàsicament seguides per un públic forà o visitant, ja que en molts de casos els preus estaven molt per sobre de les possibilitats mitjanes dels mallorquins o no eren prou coneguts per un públic no especialitzat.

El llibre acaba amb una interessant bibliografia, un recull de la discografia publicada entre els anys 62 i 72, una cronologia dels esdeveniments musicals entre els anys 64 i 70, una interessant descripció dels 30 temes del CD recopilatori que acompanya el llibre, un índex onomàstic i 74 pàgines d'il·lustracions de portades de discs, de programes d'actuacions i de notícies recollides a la premsa especialitzada i a la premsa en general, de tal manera que ben bé es pot dir que l'autor no deixa res per verd i que aconsegueix un llibre imprescindible per entendre una mica més aquella complexa societat i els fenòmens que, emparats, incentivats i en paral·lel a la música d'aquella dècada, feren canviar de cap a peus una societat que ja mai més no tornà a ser com abans. Millor o pitjor? Diferent. Molt diferent.

LA REINVENCIÓ DEL VIATGER BÍBLIC SEGONS CRISTÓBAL SERRA

Jaume Reynés Matas

En ocasió de la mort de Cristóbal Serra (Palma, 1922 - 2012) vaig fer el propòsit de llegir alguns llibrets seus de tema bíblic. Els cerc fora i resulta que els trob dins, a la nostra biblioteca, pulcrament dedicats:

“Al Monasterio de Santa María de la Real, esta humilde *reinvencción* del viajero bíblico-Jonás (Palma 15-3-86)”.

Començ, doncs, el meu viatge acompanyant el profeta rebel. No cal sortir de les Illes perquè sembla que es descriu, en castellà, el paisatge mallorquí. Quan Jonàs llegeix assegut davall el lledoner de la clastra (“el almez del zaguán!”) o torna, suat, de cercar càrritx per a l’ase; quan es mereix una poalada d’aigua de corral. El sol ensafranat que entintava les aigües. El patró del vaixell, un fenici color de crosta de pa, tira a la mar la càrrega d’ametles i el profeta recalcitrant. Vomitat a una de les nostres cales des del ventre del cetaci, prop d’un extens arenal rescalfat per un sol agostenc, no molt lluny s’alcen un pinotell i una figuera.

Els ninivites, més nets que l’os d’una sípia; la flaire dels aguiats de pop de Tir omple el carrer; l’estiu mediterrani i el sufocant xaloc que puja de l’Àfrica. La proverbial caparrudesa dels nostres homes i la dificultat d’expressar els sentiments més pegons.

“Profeta a regañadientes”, “el profeta de la desobediencia, el hombre azacaneado, por desoír una y otra vez la voz de Jehová”. Aquest profeta menor fou per a Cristóbal Serra “una especie de obsesión, pues nunca me explicó el enigma: ¿por qué el autor dejó tan corto el libro? Con lo dado que soy a la escritura breve, en este caso, exigía una mayor extensión al autor”. Aleshores gosà escriure una “nova història de Jonàs”, basada en la suposició que l’hagiògraf hauria volgut contar, implícitament, una “història de soledat”.

“El sino del profeta fue siempre el desprecio del docto y el escarnio del simple”. Per això recrea la dona Lia “como un remedo de la mujer de Lot” (que marca el contrapunt del profeta). A la festa del noviluni “llegaste tú... pero no te sentaste a comer

con los demás. No podía, el muy perfecto de mi marido. Dijiste que no ibas a comer y tuviste que recordarles a los comensales que no todos tenían allí asiento y que los había hambrientos en Bet”. La gent es burla de Jonàs, “un nadilla” “¿A qué viene tu silencio? ¿Dónde te dejaste la caja de los truenos? ¿Se te perdió la voz? ¿O es que no quieres cacarear más?”.

L’escriptor anima l’escenari amb tres figures més, “tres voluntades maléficas al servicio de una voluntad maléfica superior”.

Alón, el patró, parla “como un endiosado y en él aparecen el *superhombre* y el *subhombre*, los ilustrados de hoy. Está totalmente “ninivizado” y en él se mezcla la malignidad con la travesura, ejercicio propiamente diabólico”.

Filas, el rei, inspirat en l’època franquista, “autocracia oriental, poder omnímodo, gregarismo marcial, autócrata militar revestido de carácter paternalista... El autócrata que sabe cómo convertir a un pueblo y cómo ganarse la misericordia divina”.

Nínive convertida en símbol poderós: “la gran ciudad de las torres enhiestas. Sé que toda gran urbe tiene sus cuernos: el del lucro, el del orgullo y otros”. “¡Cada ciudad es una Nínive grande. Cada casa es una Nínive pequeña. Cada alma una Nínive mayor que cualquier ciudadela!”.

Jonàs ha escapat del ventre d'una fornall plena d'espines, per caure dins una nit més profunda i fosca. Déu (gelós i venjatiu) resta mut i absent. “¿Qué ha sido de tu palabra que me llevó a profetizar?... Si no te endureces... seguirán haciendo de las tuyas... Si los ninivitas son perdonados... Con lo poco que soy y con lo poquísimo en que me tienes, escapar será lo propio”. “Forastero en estas soledades, sin cabrada propia, sin manada que guardar”, és a dir, sense missió, Jonàs perd fins i tot la identitat. “Ya no era el viajero del allende, ni el vocero de Jehová, ni el viejo israelita que descansa en la promesa” “¿Qué más me da a mí, si a Jehová ni le va ni le viene!” “Y un profeta sin promesa, ¿qué es?” “El único que no ha sido perdonado, he sido yo”.

Un vell veterà és el tercer personatge creat per l'enginy fabulador de C. Serra. Comença qüestionant el malhumor de Jonàs: El ninivites no són tan corruptes, “lo único que hacen es vivir... Perdónalos, perdónate a ti mismo, y perdona a tu Dios”. Li retreu que no senti compassió dels infants, “das más importancia a los árboles que a los hombres”. Finalment, li juga la darrera carta: li ofereix ser el “nabí” del rei de Nínive, proposta que és rebutjada amb un bri de dignitat (“no soy profeta cortesano, no de los genuflexos”). El veterà “poseedor de un viñedo inexistente”, representa el poder militar en el camp, on Jonàs ha caigut enredat.

Perquè el profeta sofrís el darrer desengany, el veterà es lleva l'antifaç i mostra la cara d'un jueu com ell, víctima i victimari. La temptació s'ha convertit en un cranc que el corseca i l'arribarà a matar. El llibre bíblic no descriu el final del profeta, antiheroi. La reescriptura de Cristóbal Serra el matarà inhalant en un brot de briònia (“beleño” verinós, nap coent) “toda la fetidez de Nínive”.

JONÀS ÉS UNA CARICATURA
DEL PROFETA I
DE L'ANTI PROFETA QUE
TOTS DUIM AL COR

Jonàs és una caricatura del profeta i de l'antiprofeta que tots duim al cor. Serra n'ha fet una lectura laica que remarca l'itinerari de soledat de l'home que segueix les seves veus. Però ¿no es perd un altre itinerari, el de la ruta de fe i relació entre Déu i l'home, entre el poble jueu i els pobles pagans, que fan d'aquesta “paràbola en acció” un llibre inspirat també per nosaltres avui? ¿No seria just que mostràs més *feeling* amb els mariners i amb els ciutadans, que tracta de convertits “de mentirijillas... hacen la seráfica, es pura engañifa, falsos compungidos”? La Bíblia té la intenció de presentar-los més religiosos i solidaris que el portaVeu oficial. Algú l'ha definit “una mena de falca aficada al cor de l'Antiga Aliança” sobre un Déu que és més misericordiós que l'home i que vol que tots els pobles se salvin, no tan sols els jueus. A una època de tanta propaganda contra el terrorisme i el terrorisme musulmà, no hi és de més (profètic, fins i tot) recordar la primacia de la compassió i la misericòrdia.

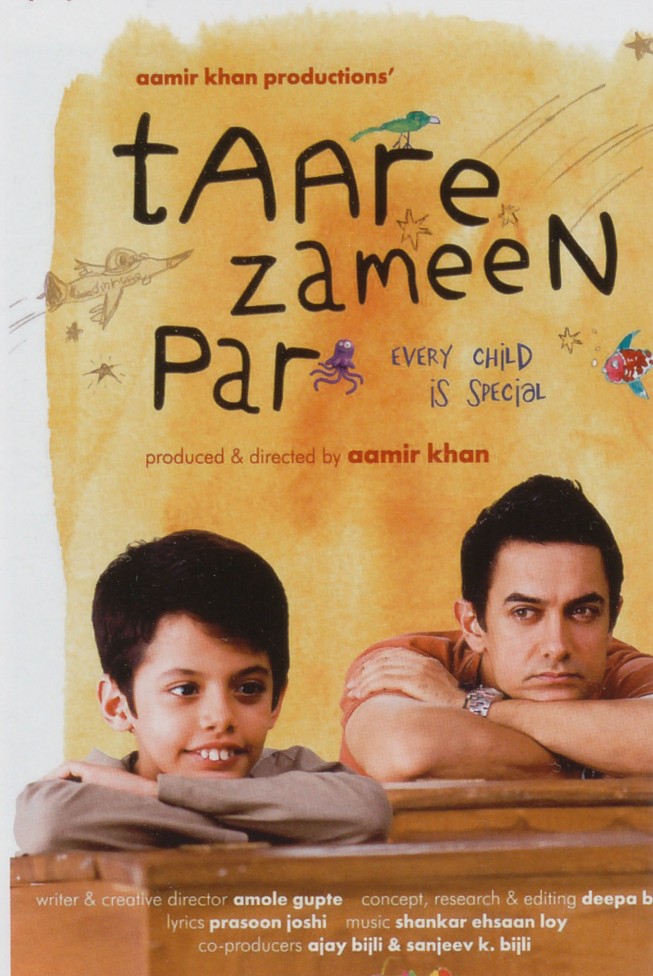

TAARE ZAMEEN PAR (LIKE STARS ON EARTH)

Martí Martorell

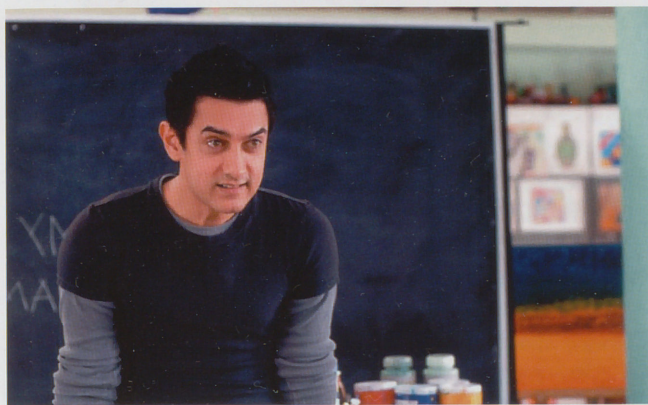
Estimats lectors: no cerqueu aquesta pel·lícula als prestatges de les botigues on venen DVD o Blu-Ray Disc ni mireu tampoc quan es va estrenar en aquest estat. Tret de qualche exhibició (a Sa Nostra, a Vilafranca i Manacor), en cap dels dos casos trobareu res, sinó que haureu de recórrer a fer l'encàrrec a qualche botiga d'Internet per aconseguir-ne una edició publicada a Anglaterra o als Estats Units..., o per altres mitjans en línia que són tractats de forma injusta i que mereixen un article que els defensi. Qui subscriu aquestes línies així ho ha fet i no se sent gens culpable. Ja en parlarem.

Taare Zameen Par és una pel·lícula índia rodada en anglès i hindi estrenada el 2007 a la resta del món. Conta la història d'un infant de vuit o nou anys, Ishaan Awasthi. Els estudis no li van gens bé i, com que el seu germà gran és molt bon estudiant, les comparacions entre els dos encara li compliquen més la vida. Sa mare li dóna sobreprotecció i son pare pensa que la intimidació i la violència és el millor mitjà de fer reaccionar Ishaan. Després de fer-ne una de grossa, els progenitors decideixen enviar-lo a una escola amb internat lluny de la població on viuen. L'experiència des dels punt de vista vital i educatiu encara serà pitjor per al protagonista. Amb més por que mai i tot sol, Ishaan es tanca de cada vegada més, fins que un dels mestres que més mala vida li dóna és traslladat a un altre centre escolar i el docent que el substitueix, més jove i amb molt d'ull per detectar «casos especials», provoca un canvi en la vida del nin.

L'actor que interpreta Ram Shankar Nikumbh, el mestre substitut, és Aamir Kham i també figura com el director de *Taare Zameen Par*, una obra que als ulls d'un espectador occidental podria semblar una raresa d'aquelles que arriben de tant en tant de l'Índia i que fàcilment són etiquetades com de 'Bollywood', és a dir, històries amoroses gens complicades d'entendre, vestits amb colors molt cridaners i molt de ball. No obstant això, una mirada atenta hi detecta que al darrere hi ha molt més a dir: no és un simple melodrama musical, sinó també una reflexió sobre el mal psicològic i emocional que pot fer tot procés educatiu si obvia les necessitats d'un alumne que, com en el cas del film, té dislèxia.

La pel·lícula és llarga —cent cinquanta-cinc minuts fins que comencen els títols de crèdit finals— però no s'hi fa, perquè equilibra beníssim les escenes narratives amb les escenes en què els actors ballen, sense que això suposi que els números musicals siguin simplement transicions que no avancen l'acció. Fins i tot n'hi ha alguns d'angoixants, com aquell que mostra les lletres com a aranyes perilloses, per mostrar com veu Ishaan 'les lletres que ballen', en paraules seves, que tants de problemes li creen a l'hora d'aprendre anglès. En aquest mateix

sentit, és d'agrair que el film sigui extens, atès que l'evolució del protagonista és mostrada d'un mode versemblant, és a dir, no tot passa massa aviat. Per exemple, la relació d'amistat que s'estableix entre Ishaan i Ram no es fa evident gairebé fins al final del llargmetratge, perquè l'infant necessita temps per agafar-li confiança, ja que, al cap i a la fi, tots els altres mestres anteriors no han fet res més que veure'l com un no-res i, fins i tot alguns, pegar-li per no seguir les explicacions del que expliquen. Per sort, s'eviten, en molts de casos, aquelles escenes de transició tan comunes a altres pel·lícules en què un muntatge de quatre o cinc minuts resumeix un procés de canvi vital que pot durar setmanes o, fins i tot, mesos.

La paraula que resumeix millor l'estructura d'aquesta pel·lícula és eclecticisme. En tot cas, no s'ha d'entendre com una amalgama d'estils feta sense gràcia. *Taare Zameen Par* està molt ben embastada, per fer servir un terme del món de la confecció, perquè les costures es desdibuixen completament i el llargmetratge passa de les escenes crues a les disteses de forma fluida. I a més, mescla imatge real i animació amb molt d'encert i d'una manera justificada: les imatges animades es fan presents per mostrar la visió del món que té Ishaan, ja sigui quan intenta fer una simple suma de dos nombres simples o com viu el terror que li provoquen les lletres, en l'escena de les aranyes ja esmentada.

Si alguna cosa es pot retreure del film és una visió massa optimista, i per tant, irreal respecte de l'acceptació immediata que tenen els mètodes educatius nous del mestre nouvingut pels seus companys de feina ancorats en el passat. En cap moment es queixen que una persona acabada d'arribar els qüestionï professionalment la tasca docent quan tenen entre mans un alumne que no segueix les pautes de la resta de l'aula. Sigui com sigui, és un mal menor que no desdiu gaire el conjunt final de tota la pel·lícula.

En definitiva: si us agrada el món de l'educació, mirau *Taare Zameen Par*, i si us agrada el bon cinema, també.

Llibres de tots els països catalans

Llibres infantils i joguines

Llibres de text

Música, pel·lícules i jocs d'ordinador en català

Servei de llibres estrangers

Carrer d'en Rubí, 5
 Tel. i Fax: 971 71 38 21
 07002 Palma (Mallorca)
quart_creixent@quartcreixent.cat
www.quartcreixent.cat

TERTÚLIES LITERÀRIES PER VIURE I CONVIURE

**Mar Rayó González
i Jaume Julià Mas**

Les tertúlies literàries són un espai de comunicació, reflexió i intercanvi d'opinions en les quals un grup de persones es reuneix cada cert temps per parlar sobre un mateix llibre. Al contrari del que podria pensar-se en un principi, les tertúlies literàries a les quals fem referència aquí no són un espai per a experts en la matèria, sinó, per a persones que, sense tenir coneixements especialitzats, comparteixen opinions sobre el que la lectura d'aquell títol els ha suscitat. És un espai per a lectors i lectores que volen dialogar amb altres lectors i lectores sobre una obra concreta i compartir opinions, gustos, troballes...

El diàleg i l'acte comunicatiu entre els membres de les tertúlies és el tret més destacable d'aquesta activitat i és, així mateix, el que ajuda els participants a una millor comprensió de l'obra llegida, perquè puguin dotar-la de vida. Així, les tertúlies literàries

dialògiques permeten «una major capacitat crítica racional com també un major plaer en la comunicació que s'estableix entre els diferents participants. Les converses promouen el fet de gaudir del llenguatge com a via per a comprendre més profundament el món, tenir més autonomia i establir relacions dialògiques tant en el marc de la tertúlia dialògica com fora d'ella». (Pulido i Zepa 2010: 308)

A Mallorca existeixen actualment 23 tertúlies literàries a les biblioteques municipals.

Coordinades per la secció de Biblioteques del Consell de Mallorca, permeten que gairebé 800 persones participin d'aquest acte de comunicació, diàleg i reflexió. Els grups lectors estan oberts a tots tipus d'edat i gènere, però cal dir que aquesta

és una activitat en què la participació és majoritàriament femenina. Per això mateix, una de les primeres tertúlies literàries que es va crear l'any 2003, a la Biblioteca de Binissalem, es va programar pensant en aquest públic (d'aquí el seu títol *Dones de Conte*) tot i que després va reconvertir-se en un espai obert també als lectors homes.

Després de l'aparició d'aquest primer grup de lectors, l'any 2004 es van crear dues tertúlies literàries més a les Biblioteques Municipals d'Esporles i Consell, i l'any 2005 n'aparegueren també a Selva i Lluçmajor. 2006 va ser l'any en què més grups van néixer, un total de quatre: Sineu, Puigpunyent, Alcúdia i Campos. Durant els cursos 2007 i 2008 les tertúlies literàries arribaren a Palma (a la Biblioteca de Cultura Artesana i a la Biblioteca Pública Can Sales), a Capdepera i a Vilafranca. Les biblioteques de Valldemossa, Sa Coma, Mancor i Campanet posaren en funcionament els seus clubs de lectura els anys 2009 (els tres primers) i 2010 (l'últim). L'any 2011 s'hi sumaren Pollença i Llubi i, per últim, durant el 2012, van començar les tertúlies literàries de Sóller, Bunyola i Santanyí.

TÉ LA RESPONSABILITAT
DE CREAR ACTES
COMUNICATIUS
DIALÒGICS QUE
PROMOQUIN
INTERACCIONS
DIALÒGIQUES ENTRE ELS
I LES PARTICIPANTS

Algunes tertúlies són dinamitzades per un professional (actualment, 7 dels 23 grups) mentre que altres tertúlies són conduïdes pels mateixos bibliotecaris/es o per voluntaris (un lector de la tertúlia mateixa, com succeeix a la biblioteca de Santanyí). Tant en un cas com en l'altre, el moderador «té la responsabilitat de crear actes comunicatius dialògics que promoguin interaccions dialògiques entre els i les participants. El diàleg que s'estableix a la tertúlia s'orienta a establir aquest tipus d'actes, totes les persones poden expressar lliurement i sense coaccions la seva valoració respecte de l'obra, a més d'incloure el respecte a les altres opinions com a criteri bàsic de comunicació» (Pulido i Zepa 2010: 299-300). Es tracta que els lectors i les lectores sentin com a pròpia la tertúlia literària, i que l'espai els pertanyi. Això afavoreix que, tot i la presència del dinamitzador o la dinamitzadora que facilita la participació dels membres, ells mateixos regulin sovint les diferents intervencions, la qual cosa facilita el desenvolupament de l'activitat.

La dinàmica de les tertúlies varia en cada cas, responent a les característiques de cada biblioteca en particular i dels usuaris que en formen part. També del dinamitzador. La gran

majoria dels clubs de lectura fan una sessió bimensual (12 de les 23 tertúlies), d'altres es reuneixen quinzenalment (1), mensualment (6), cada mes i mig (3) o cada tres mesos (1). Pel que fa al nombre de lectors inscrits a les tertúlies, els grups de Vilafranca, Can Sales, Santanyí, Pollença i Llubí no arriben als 20 membres, mentre que a Puigpunyent, a Mancor, a la biblioteca de Can Torró d'Alcúdia, a Sa Coma, a Sóller, a Consell, a Campos, a Valldemossa, a Campanet, a Calvià, a Sineu, a Capdepera i a Bunyola tenen entre una vintena i una trentena de participants. Tres tertúlies literàries tenen més de quaranta inscrits (Binissalem, Esporles i Lluçmajor), i la Biblioteca Municipal de Selva i la Biblioteca de Cultura Artesana de Palma destaquen pel nombre d'inscrits a les seves tertúlies literàries: 60 la primera (aplega en un mateix club de lectura els usuaris de dues biblioteques, Selva i Búger) i 186 la segona (potser el fet de ser de Palma és rellevant).

En general, i encara que en alguns casos les xifres d'inscrits siguin tan altes, és necessari diferenciar entre *inscrits i participants*: aquests últims, tot i que la inscripció sigui molt major, no solen ser més de 15-25 persones a cada sessió. Tot i així, hi ha lectors que, malgrat que no assisteixen a les tertúlies, llegeixen el llibre recomanat al grup en les mateixes dates en què ho fan la resta de companys de lectura (i sovint, comenten tímidament la lectura amb el personal bibliotecari que els atén a la biblioteca).

En general, l'experiència d'iniciar una tertúlia literària a una biblioteca és positiva, sobretot per als usuaris de la biblioteca participants de l'activitat. El compromís de trobar-se assíduament per parlar d'un

llibre, els *obliga* a llegir amb regularitat i diferents temàtiques i gèneres, i a no deixar de realitzar una activitat (la lectura) que malgrat que sigui important en la seva vida, com solen afirmar, massa fàcilment abandonem per altres aficions o deures socials, laborals i familiars.

S'AMPLIEN
PERSPECTIVES,
S'APROFUNDEIX
EN LA COMPRENSIÓ,
ES DESCOBREIXEN
VISIONS...

D'altra banda, els lectors i les lectores expressen sovint que la seva pròpia activitat lectora s'enriqueix amb les experiències lectores dels seus companys de grup: s'amplien perspectives, s'aprofundeix en la comprensió, es descobreixen visions... Sol afirmar-se que un mateix llibre és tants llibres com persones el llegeixen. Compartir les diferents interpretacions i lectures força el diàleg des de la diferència, l'intent de comprendre la interpretació de l'altre, la recerca de significats comuns, de ponts entre els uns i els altres, de la convivència. Tota opinió té lloc i totes les reflexions són escoltades. Es valoren les persones i les seves aportacions. Hom transforma el seu discurs perquè beu dels discursos dels altres. A la pròpia experiència lectora, s'incorporen les lectures que han fet els altres. Amb les tertúlies literàries, el món propi i el de l'altre, l'íntim i el públic, creix.

RAMON LLULL 2015-2016: QUELCOM ES MOU

Joan Avellaneda

Organitzar una commemoració és aplegar en una mateixa garba el passat, el present i el futur. En l'aniversari de la mort de Ramon Llull parlem d'un passat de la baixa edat mitjana i d'un futur proper: l'any 2015, aniversari del seu traspàs, ocorregut farà set-cents anys. Pel que fa al present, es tracta d'aquest moment fugisser que cal aprofitar sense badar. Per això convé començar a fer feina per una efemèride sobre la qual no hauríem de passar de puntetes.

De fet, els estudiosos del doctor il·luminat no ens han pogut aclarir de forma concloent si va morir l'any 1315 o el 1316. Tant se val. L'important no va ser la seva mort sinó la seva vida. La vida d'un home que la va viure intensament, el pensament del qual és, encara avui, matèria d'estudi i de debat. Un mallorquí universal com cap altre que va amollar un torrent de vitalitat i de creativitat que ha donat empenta a la història, a la nostra història: a la dels que encara parlem la seva llengua, a la dels que seguim dubtant davant l'existència, a la dels que encara voldríem entendre i transformar el món.

---

*UN MALLORQUÍ UNIVERSAL COM CAP
ALTRE QUE VA AMOLLAR UN TORRENT DE
VITALITAT I DE CREATIVITAT QUE HA DONAT
EMPENTA A LA HISTÒRIA*

Més de vuitanta anys de vida, dos-cents seixanta-cinc llibres escrits en tres llengües, més d'una vintena de ciutats visitades a Europa i la Mediterrània: són dades que escarrufen. Sobretot si tenim en compte que, en aquells temps, ni el word ni el low-cost no eren imaginables; ni tan sols per a aquell Ramon que es va qualificar a si mateix de «fantàstic». Un adjectiu del qual de vegades s'ha abusat per referir-se a un home que va conrar a fons la quimera de la raó.

La commemoració de la mort de Ramon Llull ens hauria de servir per redescobrir la seva vida i per sentir-nos novament captivats per una persona que entenia el pensament i l'acció com una sola cosa.

Que escrivia per comunicar, per fer arribar el seu missatge al poble; i que per això ho va fer sobretot en català i en àrab, les llengües de la gent del carrer en aquella Ciutat de Mallorca de després de la Conquesta, en la qual va néixer i a la qual va tornar tantes vegades.

Avui, al final del 2012, la preparació d'aquest destacat aniversari ja ha començat. Les múltiples dimensions del personatge (escriptor, místic, teòleg, filòsof, poliglòt, viatger, etc.) són vessants diversos des dels quals pot ser valorat i reivindicat. Per això el més desitjable és que apareguin, aquí i allà, iniciatives diverses, organitzades des de sectors socials, culturals i ideològics diferents. Perquè ningú no es pot atribuir l'exclusivitat de la memòria d'un home de pensament lliure i complex com Llull. D'acord amb aquesta idea, l'article que llegiu vol ser tan sols una crònica parcial d'algunes actuacions que s'han posat en marxa per tal de donar relleu a l'efemèride. Ben segur que hi ha més iniciatives en preparació. Així ho esperem.

L'any 2010, l'empresa Iru, especialitzada en la gestió i la producció cultural, es posava a fer feina en una pàgina web sobre les rutes Ramon Llull que va rebre el suport, primer del Ministeri de Cultura, i després de l'Ajuntament de Palma. Una plataforma digital prou completa, que es presenta en les quatre llengües oficials dels territoris de l'Estat espanyol (català, castellà, gallec i basc) i en anglès: www.rutesramonllull.cat. Un recurs didàctic i comunicatiu adreçat principalment als joves i destinat a fomentar l'organització de viatges d'estudis a les vint localitats d'Europa, Àsia i Àfrica que el beat visità. Rere les passes del Ramon Llull viatger s'hi proposa descobrir indrets com el santuari francès de Rocamadour, Santiago de Compostel·la, Montpeller, Avinyó, París, Gènova, Roma, Xipre,

Algèria o Tunis, i per descomptat, Mallorca, la seva ciutat natal i on descansa el seu cos. I, a través del coneixement d'aquests llocs, aproximar-se a la vida, el pensament i l'obra literària del beat d'una forma atractiva i suggerent.

---

*ARA CAL QUE L'EMBRANZIDA NO ES
DESINFLI I QUE LA MEMÒRIA
DE RAMON LLULL REBI EL SUPORT DE
MÉS INSTITUCIONS*

La part mallorquina de la Ruta està sent potenciada enguany amb una altra iniciativa rellevant: la realització de la "Ruta Ramon Llull a la Palma antiga", adreçada al públic escolar en el marc del programa "Palma, ciutat educativa" de l'Ajuntament de Palma. Durant el curs 2012-2013 els alumnes de secundària poden fer un itinerari guiat d'una hora i mitja de durada per alguns dels principals llocs lul·lians del nucli antic de Ciutat. S'hi inclouen indrets com la plaça Major (on la tradició situa la casa natal del beat); l'església de Santa Eulàlia (on va tenir lloc un episodi de joventut); l'Ajuntament de Palma (amb iconografia diversa relacionada amb la seva condició de fill il·lustre); l'Estudi General Lul·lià (primera càtedra Ramon Llull); la Seu de Mallorca (iconografia); la basílica de Sant Francesc (on hi ha el seu sepulcre), la Biblioteca Diocesana (amb l'observació de manuscrits lul·lians) i la Sapiència (on es fa un apunt sobre el lul·lisme). Aquesta iniciativa està assolint un èxit notable de participació.

També en aquest any 2012, el Ministeri de Cultura, sota la nova denominació de Ministeri d'Educació, Cultura i Esports, dóna suport a un projecte destinat a potenciar encara més la Ruta Ramon Llull a Mallorca, amb la voluntat de donar continuïtat a la pàgina web més amunt esmentada. S'hi inclouen els principals llocs lul·lians del conjunt de l'illa: la basílica i convent de Sant Francesc, a Palma (ja esmentat); el monestir de Santa Maria de la Real (als afores de Ciutat); el santuari de Cura, al cim del puig de Randa (Algaida); i el monestir de Miramar (Valldemossa). Es tracta d'indrets de gran rellevància en la biografia de Llull i que, per iniciativa pròpia, presenten des de fa anys valuosos recursos patrimonials i museogràfics relacionats amb el beat, i reben importants fluxos de visitants. La nova iniciativa preveu l'elaboració d'un paquet de guies didàctiques, un interactiu, un mapa i un programa de visites.

D'altra banda, l'Obra Cultural Balear s'ha proposat fins i tot l'elaboració dels continguts d'una aplicació app per a telèfons mòbils i tauletes sobre l'univers lul·lià. Es tracta, en resum, d'algunes de les passes que hem sabut que estan en marxa. Són de fet només algunes de les pedres necessàries per bastir l'edifici de la commemoració del 2015, que ja és ben a prop. Ara cal que l'embranzida no es desinflï i que la memòria de Ramon Llull rebi el suport de més institucions, de les empreses i dels ciutadans. De les institucions públiques malgrat les inevitables retallades; de les empreses que, ara més que mai, tenen una responsabilitat social a exercir; i dels ciutadans balears que, en definitiva, són els dipositaris de l'herència intel·lectual del gran savi mallorquí.

bri Restaurant

**Cuina sana i mediterrània • menú vegetarià
i per a celíacs • neutre en emissions • saló privat**

Reina Maria Cristina, 9 · Palma · www.brirestaurant.com

EI PREGÓ FESTES DE LLUC 2012 «PINZELADES LUL·LIANES PER A UNA NIT D'ESTIU A LLUC»

Maribel Ripoll

Escolania de Blauets, Comunitat de Missioners dels Sagrats Cors i de Religioses Franciscanes, veïns, amics benvolguts tots:

Permeteu-nos que les nostres primeres paraules siguin d'agraïment sincer per haver-nos convidat a fer part integrant de la festa, una festa de la qual tenc record des que era ben menuda. Entendreu que és un moment molt especial. Tant, que l'emoció em fa estar una mica esporuguida. Com que la tasca de donar entrada a la festa de la Diada és prou seriosa, també em permetreu que, seguint la via oberta fa una dècada per Jaume Falconer i Nadal Bernat amb *Llull paraula / Lluc imatge*, cedesqui els mots a una veu que ens arriba del passat: una veu, la de Ramon Llull, que tot i remuntar-se gairebé vuit-cents anys enrere, és ben vitenca i que té a veure amb Lluc molt més del que ens pensam. Farem volar una estona la imaginació i vos llegiré el principi d'un capítol del *Romanç d'Evast e Blaquerna*, una de les primeres novel·les de la nostra literatura. Diu així:

«De la manera segons la qual Blaquerne cerchava son ermitatge»

[1] Tot aquell dia anà Blaquerne per la forest després que fou partit de Evast i Aloma. A la nit va arribar a un bell prat, on hi havia una bella font sobre la qual hi havia un bell arbre.

En aquell lloc reposà i dormí Blaquerne tota la nit. Al matí, començà sa oració segons que havia acostumat; per la solitud i l'estranyesa del lloc, i perquè veia el cel i els estels, la seva ànima era molt exalçada a contemplar Déu. Això no obstant, la seva pregària era torbada per la por que sentia de les bèsties salvatges que pasturaven pel bosc.

[2] Fins a migdia, Blaquerne estigué en oració. Després continuà el viatge i caminà tot aquell jorn, fins que a l'horabaixa arribà a un lloc on hi havia gran multitud d'arbres. En aquell lloc hi havia un bell palau, obrat molt noblement. Blaquerne s'acostà a la porta del palau. Damunt del portal eren escrites, en lletres d'or i d'argent, aquestes paraules: «No hauràs Deus estranys. No te perjuraràs. Reposaràs el dissabte. Honraràs ton pare i ta mare.

No faràs homicidi. No faràs fornicació. No robaràs. No faràs fals testimoni. No envejaràs la muller de ton vehí. No hauràs enveja dels béns de ton proisme. Aquests són els .x. Manaments, qui estan en aquest palau. Són exiliats en aquest boscatge, menyspreats, desobeïts, oblidats en lo món per les gents. En aquest palau ploren, es desconsolen i planyen la honor que solien haver en lo món per tal que Déus fos honrat e que les gents venguessen a salut perdurable».

[3] Molt fortment fou meravellat Blaquerne com hagués llegides les paraules que eren escrites sobre el portal. Tocà a la porta, i volgué entrar en el palau

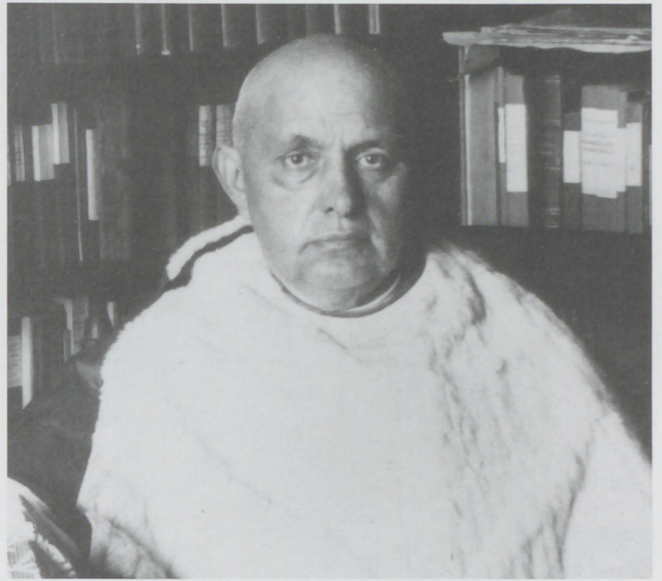
per veure els .x. Manaments. Aleshores un amable donzell obrí la porta. Blaquerna hi volia entrar, però el donzell li digué que ningú podia entrar al palau si era desobedient als .x. Manaments. Blaquerna li respongué que ell havia tret totes les coses vanes del seu esperit i que havia donat tota la seva ànima a servir Déu, senyor i creador de tots els béns. Per poder entrar al palau, Blaquerna contà la seva vida al donzell. El donzell, en haver escoltat la història, tancà la porta i li digué que abans de deixar-lo entrar, li convenia demanar llicència als .x. Manaments, als quals recontà l'estat de Blaquerna. Els .x. Manaments s'alegraren en sentir aquella història, n'hagueren plaer i manaren al donzell que deixàs entrar Blaquerna i que el conduís davant d'ells.

[4] Així va ser que Blaquerna entrà al palau i passà a una gran sala molt bella. En aquella sala hi havia deu cadires d'or, d'argent i d'ivori molt ben entallades, en les quals seien molt honradament els .x. Manaments. Eren molt noblement vestits, amb robes brocades, d'or i seda; tenien grans barbes i cabells llargs, i per la fesomia hom podia veure que eren homes ancians. Cada un tenia en la seva falda un llibre i plorava i planyia molt fortment dient aquestes paraules:

[5] «A las, menyspreat per les gents! (digué el Primer Manament). Morts són tos amadors, per los quals eres servit molt honradament. Molts són els homes en aquest món que creuen en ídols e fan déus estranys del sol i de la lluna i dels estels. On són aquells qui aman Déu sobre totes coses? Ni qui és aquell qui per honrar Déu se lliura a la mort i resisteix i tolera l'adversitat? Com més record la gran multitud

Mn. Antoni M. Alcover

de les gents, trob menys homes que estimin Déu vertaderament i més fort creix la meua dolor, més es multiplica la meua tristor. Els pecadors són recordats per la misericòrdia de Déu, qui els sosté i els proveeix dels béns temporals. Qui recorda, emperò, la gran justícia de Déu ni qui fa gràcies a Déu segons que es convé?». Fins aquí el trosset del capítol.

En acabar de parlar el primer Manament, el segueixen els altres nou i un darrere l'altre es lamenten de la mateixa manera a Blaquerna, que els escolta embadalit. Quan han parlat tots, Blaquerna s'agenolla i s'acomiada dels seus interlocutors, tot demanant-los «llicència» i protecció per continuar el viatge. El narrador ens conta que «Cascú dels .x. Manaments benehí Blaquerna e agradablement se n'anà a cercar el lloc on pogués ésser ermità tots els jorns de sa vida».

Després d'escoltar aquesta narració fabulosa, que ens acosta a boscos frondosos, a palaus bíblics, a les descripcions dels palaus meravellosos de les nostres rondalles recopilades per Mn. Antoni M. Alcover, o a personatges engalanats de tal manera que ens remetent a la nostra Sibil·la, és molt probable que estiguen una mica desconcertats. Segur que deveu pensar «Què tenen a veure Lluç i la festa de la Diada amb el fragment llegit?». Anem a pams i vos ho mostraré.

En primer lloc, i com hem dit abans, aquest text fa part del *Romanç d'Evast e Blaquerna*, la novel·la que Ramon Llull va escriure entre 1276 i 1283, entre Montpeller i Mallorca. Som, per tant, en la primera etapa de la producció lul·liana, que s'havia iniciat pocs anys abans amb el conegut *Llibre de contemplació*.

Llibre de contemplació

Aquesta obra monumental, de 365 capítols (més un per als anys de traspàs), era resultat de la formació que Mestre Ramon havia iniciat devers 1265, després de la conversió arran de la visió del Sant Crist crucificat i després de tornar d'un pelegrinatge a Sant Jaume de Compostel·la i a Rocamador. Aquest període de formació, que s'allargà entre 1265 i 1274, coincideix en el temps amb la troballa de la imatge de la Mare de Déu de Lluc i amb l'establiment, al Lucus, del primer santuari marià. Conten les cròniques antigues que la primera capella documentada a Lluc és de 1268, i el 1273 es testimonia l'afluència notable de pelegrins que ja pujaven al santuari. Encara és una incògnita si Ramon Llull va pujar-hi o no, a Lluc, perquè ni ell ens ho especifica ni s'ha trobat cap pergami que ho expliqui. El que sí és cert és que mentre el beat Ramon començava a desenvolupar la seva gran tasca literària i missionera, Lluc començava a fer les primeres passes com a centre espiritual de l'illa. Això vol dir que des de la segona meitat del segle XIII, Ramon Llull i el bosc sagrat de Lluc han esdevingut eixos vertebradors de la cultura i de la societat illenca.

MESTRE RAMON ERA
MOLT SENSIBLE A LA
SITUACIÓ CONVULSA
DE LA SOCIETAT

En aquesta època, Mestre Ramon era molt sensible a la situació convulsa de la societat: una societat, la medieval, també en crisi, en la qual es perdien els

valors morals més elementals, cosa que provocava que la corrupció campàs a cor que vols (vos sona de res?) i que el món restàs «en torbat estament», com sovint ens diu Llull tot posant en evidència els membres dels estaments polítics i religiosos, més preocupats per la butxaca pròpia que pel bé comú.

De fet, tot el Romanç d'Evast e Blaquerna està articulat sobre aquesta temàtica. Blaquerna, el gran heroi, tindrà un únic objectiu a la vida: fer-se ermità per entregar-se a la contemplació divina. Justament, emperò, Déu li té previstes unes altres destinacions no tant tranquil·les i més mundanes: primer ha de ser monjo, després abat, bisbe i fins i tot Papa de Roma! Ja ancià venerable, assolirà la meta de ser ermità, després d'haver aconseguit una fita gegantina: reformar la societat corrupta i perversa que s'allunya dels valors que la cohesionen. El trosset que hem llegit de la novel·la toca de ple aquesta temàtica. Just quan Blaquerna deixa la llar paterna i comença el viatge per trobar el lloc on establir l'ermita, el jove, esporuguit per la remor de les bèsties salvatges, entra al bosc, on troba un bell prat, una bella font i un bell arbre, que el menen a la contemplació de Déu. Posteriorment arriba al palau, sumptuós i gairebé màgic, on troba els majestàtics .x. Manaments, desconsolats i plorosos perquè ningú no els respecta.

Aquesta entrada iniciàtica al bosc i la visió del palau bell, a mi personalment m'evoca l'arribada a Lluc: en tombar el coll de la Batalla, es deixa enrere la civilització (si ho voleu, la Terra baixa, en homenatge a Àngel Guimerà) i ens endisam de ple al bosc. D'enfora, la primera visió del santuari, des de l'indret del Guix, és imponent.

Exactament com Blaquerna, tenim la visió d'un bell prat. En enfilem el misteri antic, la renglera dels teixos exuberants (bells arbres) i la font de sis puntes (bella font) marquen l'espai camí que porta a l'entrada del santuari, preàmbul de la plaça i de la basílica. Els elements naturals predisposen l'ànima de Blaquerna a la contemplació divina, talment com ocorre a Lluc.

LLUC ÉS UN ESPAI
DE CONTEMPLACIÓ,
AMB RACONS
PLENS DE TENDRESA

Al bell mig de la serra de Tramuntana (Patrimoni de la Humanitat i que hauria de ser exemple de preservació), Lluc és un espai de contemplació, amb

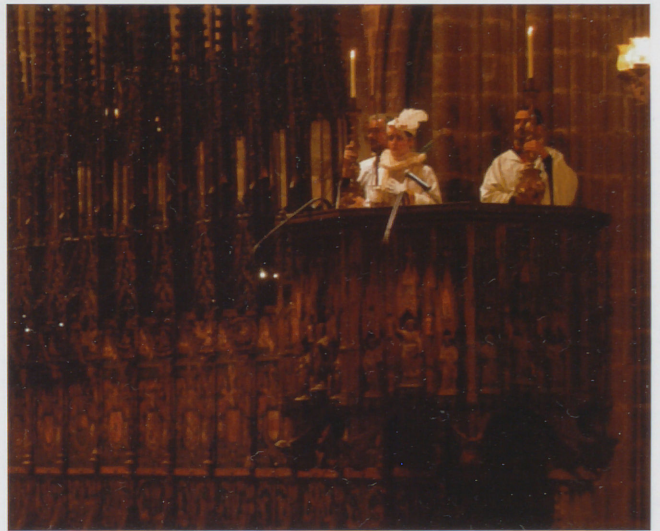

Mare de Déu de Lluc

racons plens de tendresa com el Jardí Botànic i amb altres zones verges, agrestes, allunyades de l'acció humana. Sens dubte, és un entorn que ens connecta amb la «Muntanya» per excel·lència, la muntanya sagrada en la qual totes les cultures invoquen i veneren la Mare Terra per demanar-li protecció i per agrair-li els béns rebuts. Una veneració que a Lluc té un lloc molt concret i especial: el cambril, el bell Palau obrat molt noblement, seguint Ramon Llull, i que, com ens recorda Mn. Costa i Llobera, amaga el tresor més preuat de la tradició illenca: la imatge de la Mare de Déu. Per sort, cap donzell posa condicions per donar pas a la cambra sublim on cercar l'aixopluc de la Moreneta. Una Moreneta que si tengués el do de la paraula viva, potser es lamentaria, com els .x. Manaments, de l'actual crisi profunda de valors ètics que ens ha conduït inexorablement a la crisi social i econòmica. Bé sabem que la imatge de Maria, de regust templer, és l'emblema, el gran signe de la identitat religiosa i devota de Mallorca, de la mateixa manera que Lluc és el gran signe de la identitat cultural i lingüística del poble: ens ho recorda la flama de la llengua que, des de 1983 i arribada des del monestir benedictí de Montserrat, serva l'esperit del compromís per la llengua pròpia, la mateixa llengua amb què Ramon

Llull escrigué el *Blaquerna* i que malauradament és perseguida i ultratjada un altre cop.

Com al capítol que hem llegit, amb palaus elegants i personatges al·legòrics, tradició i màgia van de bracet al nostre bosc sagrat. Perquè de màgia també n'hi ha, i molta, a Lluc. N'hi ha en cada passejada quan el sol comença a amagar-se darrere el Galileu i un bri de claror acarona els polls del camí. O quan entram a la Vall de Josafat i les falgueres ens recorden les llegendàries històries sobre la nit de Sant Joan. És màgic cada cant de la Sibil·la i de l'Àngel, acompanyats per la calidesa de l'Escolania en la freda nit de Nadal. O quan després del darrer repic de les campanes, encara es pot escoltar el silenci.

Cant de la Sibil·la i de l'Àngel

Si tornam una darrera vegada al *Blaquerna*, veurem que ens falta encara un personatge que gairebé ens ha passat desapercebut: el donzell amable que obre la porta i anuncia l'arribada de Blaquerna als .x. Manaments. Fixau-vos en la transcendència del personatge: sense ell, l'heroi-pelegrí no podria accedir a la cambra sumptuosa i no podria entrevistar-se amb els protagonistes del capítol. El donzell, sense nom, discret i disciplinat, és el primer a conèixer la història de Blaquerna, per la qual cosa l'anuncia als seus senyors. És, per tant, l'intermediari entre l'home i la Tradició. Si parau esment, veureu que també aquest punt es dona a Lluc fil per randa, perquè de donzells amables aquí n'hi ha més d'un.

LA GRAN HISTÒRIA, LA QUE S'ESCRIU
A LES CRÒNIQUES I PARLA
D'ESDEVENIMENTS I POTSER DE PROESES

Ho són tots els escolans, nins i nines amatents als directors, que cada dia de l'any, des del s. XVI, lloen la Mare de Déu amb les veus blanques i els vestits blaus. Ho són els membres de la comunitat de Missioners dels Sagrats Cors, que lluiten contra l'adversitat perquè cada pelegrí que arriba al santuari, com Blaquerna, trobi recés i una riulla amiga. Ho són les germanes franciscanes, discretes fins a l'extrem per ajudar en l'acollida de qui ho necessita. Més donzells amables: els treballadors del santuari, que dediquen hores i esforços perquè tot estigui a punt de pastora mia. I sens dubte, ho són tots els veïns de la contrada, que amb molta d'estima per la terra i una il·lusió immensa fan possible la història petita, diària, del santuari. Perquè d'històries, a Lluc, n'hi ha de dos tipus: la gran història, la que s'escriu a les cròniques i parla d'esdeveniments i potser de proeses, i la petita història, la de cada dia, la que afecta cada habitant d'aquest gran palau, la que ens mou a compartir la paraula amb la gent: pensau en les mil i una històries que cadascú de nosaltres pot contar dels anys viscuts a Lluc! És la història de les coses petites, una història que no s'escriu però que mou el motor de la gran història.

La festa és el moment òptim per compartir aquesta petita gran història. És un signe d'identitat, de pertinença a un col·lectiu. És un moment lúdic, d'esbarjo, però també de reflexió. Per això he volgut compartir amb vosaltres aquestes idees sobre Lluc a partir d'un text de Ramon Llull. Des de la nostra quotidianitat, Ramon Llull no sembla tan difícil d'entendre, no ho trobau? I de Lluc en podem treure més lliçons que no ens pensàvem.

Les festes de la Diada tanquen el cicle festiu del municipi d'Escorca, iniciat amb l'esclat de l'estiu per sant Pere i seguit en el punt més alt de la calor per sant Llorenç, a Tuent i sa Calobra. Les de la Diada són unes festes entranyables, elegants, sense estridències ni renous innecessaris, que ens acosten a la Divinitat. Se'm fa difícil explicar la màgia de les candeles enceses per davallar el pujol dels Misteris. O l'emoció del clam final de l'aplegamans.

RAMON LLULL I EL SANTUARI DE LLUC
SÓN, AL CAP I A LA FI,
ELS DOS LLUMENERETS BLAUS
EN TEMPS DE DESENCÍS

Benvolguts companys de fatigues: Ramon Llull i el santuari de Lluc són, al cap i a la fi, els dos llumenerets blaus en temps de desencís. Des de la bella Irlanda, la cantant Enya ens recorda que l'Esperança té un lloc privilegiat en el cor de qui estima. Potser ens cal estimar, o el que és el mateix, «conèixer», Ramon Llull i l'entorn de Lluc per trobar una taula de salvament que ens allunyi de la boira espessa i ens retorni a les nostres arrels. Ara és hora d'anunciar la festa, de felicitar tota la contrada lluquera per la feina ben feta. Ens retirem Mestre Ramon i servidora per donar pas als autèntics protagonistes d'aquest moment: l'Escolania dels Blauets que canta a la Mare de Déu. Molts d'anys i bones festes de la Diada 2012!

A sor Coloma Alzina, in memoriam

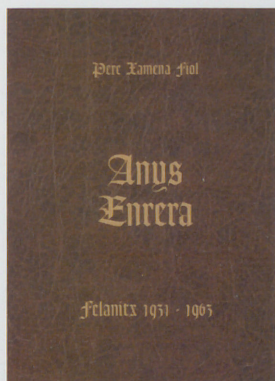
c/Font i Monteros 18, Palma

www.xocolat.com

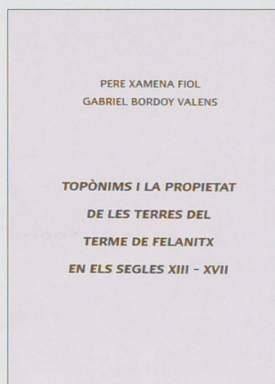
www.facebook.com/xocolatcentre

www.facebook.com/espaiXocolat

PERE XAMENA FIOL,
Anys enrera. Felanitx 1931-1963, Sa Fundació Museu Cosme Bauçà, Felanitx 2012.

Mossèn Pere Xamena continua amb la seva tasca recopilatòria incansable de dades històriques d'interès. En aquesta obreta ens aporta el cronicó felanitxer de trenta anys extrets del Setmanari *Felanitx*. Com se suposa, es tracta d'un període d'un gran interès, que comprèn la Segona República, la Guerra Civil i el primer període del Franquisme, un temps immortalitzat per la càmera d'un setmanari d'informació local que, vist en perspectiva, va cobrant cada dia més interès. Cada any es completa amb dades estadístiques generals del municipi i amb les principals publicacions editades a Felanitx o relacionades amb els fets es destaquen a la crònica.

PERE XAMENA FIOL,
GABRIEL BORDOY VALENS,
Topònims i la propietat de les terres del terme de Felanitx en els segles XIII-XVII, Sa Fundació Museu Cosme Bauçà, Felanitx 2012.

La toponímia aporta rastres del passat insubstituïbles i únics. En molts casos arriba molt més lluny d'allà on pot arribar la documentació escrita. La sistematització d'aquests topònims i propietats de la terra ens permet fer un recorregut pel territori, sentir la veu del temps que parla a través de cada nom. En aquest treball els autors ens presenten els topònims d'uns segles molt concrets del terme de Felanitx. Ho fan presentant-los de forma alfabètica, amb els noms dels propietaris per ordre cronològic. Com se suposa, el resultat de la informació és el resultat d'anys de recerca arxivística. Es tracta d'un llibre de consulta de gran interès perquè enriqueix de forma notable el coneixement sobre un espai territorial molt concret i ens obre la porta a estudis nous.

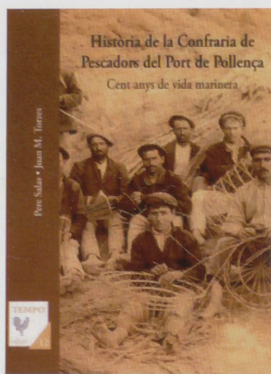

CAMILLO BERNERI,
Mussolini a la conquesta de les balears.
Y otros textos, Madrid, La Malatesta, Tierra de Fuego, Edicions del Moixet Demagog, Grup d'Estudis Libertaris Els Oblidats, 2012.

Berneri, intel·lectual i revolucionari italià, perseguit pel feixisme, acudí a la crida de la revolució social i desembarcà a Barcelona l'estiu de 1936. Fou allà on aconseguí tota la documentació de l'abandonat consolat italià. I fou gràcies a això que s'adonà dels plans de la Itàlia feixista sobre les Illes i de la penetració italiana en elles des de l'ascens de Mussolini al poder els anys vint. I això explicà i publicà ja al 1936. Però, tot i les diverses edicions i de la importància de Berneri, el text havia caigut en l'oblit. D'aquí aquesta reedició.

A més, el llibre compta amb un pròleg de l'historiador Paco Madrid, tot un especialista en l'anarquisme i en la figura de Camilo Berneri, que analitza el pensament i la vida de l'italià. També s'hi inclouen una sèrie d'articles, titulats pels editors *Marxismo, clases y Estado*, publicats pel mateix Berneri al seu periòdic *Guerra di Clase* el 1936, que ens permeten conèixer més de prop el seu pensament.

En fi, un llibre escrit amb senzillesa i en el qual l'autor aporta una gran quantitat de documents i d'informació que ens ajuden a entendre un dels episodis més complexos de la nostra història: com el feixisme italià maniobra per influenciar i italianitzar les Illes.

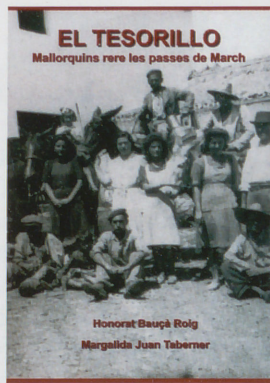

**PERE SALAS VIVES
I JUAN M. TORRES
VELASCO,**
*Història de la Confraria
de Pescadors del Port
de Pollença - Cent anys
de vida marinera,*
El Gall Editor,
Pollença, 2012.

Sempre és gratificant veure que les petites peces de la història, les que fan referència a petits col·lectius que han passat desapercebuts per la història en majúscules, es van investigant i traient a la llum.

És el cas d'aquest llibre, que fa un repàs als cent anys de vida de la Confraria de Pescadors del Port de Pollença. Una organització que des de la seva fundació va ser una peça clau en el desenvolupament del Port de Pollença i tot un exemple de com els mariners organitzats han estat els artífexs del desenvolupament social i econòmic d'un nucli de població. Però més important encara és historiar-ho des d'un punt de vista allunyat de l'anècdota i la crònica, i fer-ho emmarcant-ho en el context global, cercant, sobretot, les relacions entre aquest món canviant i l'evolució d'aquesta comunitat al llarg del segle XX.

I això és el que han fet els autors en aquest cas: cercar l'impacte contextual dins la comunitat marinera i veure com aquests mariners, pescadors i les seves famílies han afrontat units tant les èpoques de bonança com les de dificultats des de la fundació de la primera organització marinera de Mallorca, Las Abejas de la Playa, fins acabar constituïts en pòsit de pescadors.

**HONORAT BAUÇÀ ROIG
I MARGALIDA JUAN
TABERNER,**
*El Tesorillo. Mallorquins
rere les passes
de March,*
Roig Editors,
Mallorca, 2012.

El Tesorillo és un gran latifundi andalús que adquirí Joan March amb la intenció de parcel·lar per vendre, però les coses no li anaren bé i aleshores hi traslladà mallorquins de la seva confiança –molts de provinents de la finca de sa Vall. Els autors narren les vivències d'aquests mallorquins –vivències marcades per les tensions viscudes al camp durant la República, a la qual seguí una guerra sagnant i una dura postguerra. Amb elements propis d'una novel·la negra: contraban, enveges, amors, odis, doblers, traïcions, etc., fa que el lector s'engresqui en una lectura apassionant.

**JOSEP PORTELLA
COLL,**
*Liberto Callejas.
L'anarquista
incommovable,*
CGT, Ciutadella, 2012.

Biografia de l'anarquista menorquí Liberto Callejas on es demostra l'incansable lluita d'un home que ho donà tot per aconseguir la Revolució Social. Conspirà contra els governs, patí l'exili, fou detingut, empresonat, etc., però mai es cansà de batallar. Home de ploma, estigué al capdavant de diaris importants com *Solidaridad Obrera*, CNT, etc., com també del menorquí el *Fructidor* (1935). Lluità al costat d'homes com Durruti o Ascaso formant part del famós grup "Los Solidarios". Amb aquest llibre es recupera la història d'una gent com Liberto Callejas que fins aleshores romanien en el més trist oblit.

taller gràfic

Som impressors!

Seguiu-nos i obteniu grans avantatges

 tallergrafic

 @tallergrafic

EL COR DE MALLORCA L'EXPERIÈNCIA DEL PELEGRÍ

Àudio immersiu 3D - Sound experience 3D
La primera experiència d'àudio 3D a Mallorca!!

Visita "El Cor de Mallorca" i el Museu !!!

SANTUARIDELLUC